

ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БУТТЯ ЛЮДИНИ І НАЦІЇ: ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОСТІ

Степан ВОВКАНИЧ

Copyright © 2012

У заголовку статті мовиться про три висхідні речі, що описуються термінами “духовний”, “інтелектуальний”, “потенціал”, що традиційно самодостатні як поняття у їх установленому семантичному (смысловому) та аксіологічному (ціннісному) сенсах. Проте, коли вони утворюють вжите вище словосполучення, тобто спільно творять вислів, то формують якісно новий науковий термін, який у методологічному контексті вимагає додаткових пояснень. Отож, *духовно-інтелектуальний потенціал (ДІП)* на різних рівнях формування його складників охоплює чотири компоненти: а) духовність як суспільно-моральну основу не лише модернізації економіки і гуманізації соціуму, а і творення нової соціогуманістичної парадигми буття української нації; б) національну ідентичність у напрямку її збереження в лоні міжнародного ефективного захисту і людини, і корінного народу; в) світову ідеологію державотворення стосовно країн, які стали чи стають на власний шлях розвитку; г) імператив неприпустимості відновлення будь-яких неоімперських, асиміляційних чи дискримінаційних посягань.

ДІП нації, групи, людини (або в іншій модальності – держави, регіону, будь-якої оргструктури) – це їх спроможність творити, нагромаджувати і використовувати нові знання, проекти, ідеї, тобто різну семантичну інформацію як *інтелектуальну власність* для свого (і не лише свого) розвитку – соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, морально-правового тощо. Мовиться, власне, про духовний вимір та соціальну значущість інформації – приріст (ΔI) знань: їх новизну, масштабність і перспективи застосування для піднесення як матеріального добробуту, модернізації та інтелектуалізації економіки, так і духовності людини, її мораль-

ності та якості життя загалом. ДІП – це взаємодіючі стратегічні пріоритети, які характеризують одухотвореність і соціальну спрямованість не лише інтелекту, а й визначають суспільні, національні, політичні та інші орієнтації його носіїв, загальнолюдські цінності творців інтелектуальної власності, їх мотивацію та рівень внеску в здобуток людства на шляху пізнання і прогресу, зокрема, вказують на місце і значення у цьому процесі такого креативно-продуктивного соціального проширення, як національні та світові еліти. Когнітивно-творчий, інформаційно-ціннісний імператив щодо ДІП є універсальним, стосується людини, громади, нації та людства у широкому контексті їх поступу та ролі при цьому процесів передавання і творення нових знань, інформації як писаного і вербального Слова. Без перебільшення, саме у цьому імперативі – майбуття України, доля втілення її *національної ідеї*.

Загалом визначення векторів та опрацювання відповідних механізмів підвищення ДІП для будь-якого рівня (області, країни) його формування вимагають *комплексного і міждисциплінарного підходу* до вивчення не лише соціально-економічних, науково-технічних, інформаційно-освітніх, соціолінгвістичних, демографічних, духовно-культурологічних, соціально-психологічних, політичних та інших чинників, а й розробки системи соціальних індикаторів, які служили б адекватними емпіричними референтами поступу кожного народу, належної реалізації його національної ідеї в колі вільних держав світового співтовариства як самостійної одиниці, що має національні інтереси, відповідні ресурси, рушійні сили державотворення та мотиви становлення модерної нації, власні духовно-культурні цінності, інтеграційні преференції та цивілізаційні орієнтири розвитку.

Фактори, що нині найбільше впливають на творення модерної нації як державотворчої і цілісної спільноти та самостійної одиниці світового співтовариства, слушно згрупувати у три умовні блоки: а) *матеріальний* (територія, національна економіка, соціальна інфраструктура, об'єкти матеріальної культури тощо); б) *духовно-культурний* (освіта, наука, культура, релігія, суспільна пам'ять, національна ідея, свідомість, традиції, звичаї, ментальність і т. ін.); в) *інформаційно-комунікаційний* (мова, національні засоби інформації та суспільні мережі комунікації, видавнича справа, інформаційний, масмедійний та інші простори). Названі блоки факторів забезпечують *довкіллеспроможність нації* стосовно свого відродження і збереження *автентичності простору*, необхідного і достатнього для адекватного відтворення титульного народу в розмаїтті світового співтовариства, тобто системно охоплюють комплекс можливостей для його самореалізації і психокультурного розвитку. Для розквіту української нації та її сталого державотворення ці блоки життєво важливі у взаємодоповненні. Сьогодні Україна є залежною від енергоресурсів, проте таких країн – чимало, але всі вони не втрачають і не втратять свій суверенітет, якщо на його збереження працюватиме інтелект нації. Двадцятиріччя Незалежності показує, що чи не найбільшою небезпекою є її неспроможність соборно й остаточно звільнитися від *окупації національного інформаційного простору*, історичної пам'яті та млявості еліт ефективно творити і використовувати знання для власного розвитку-поступу.

Сучасна специфіка небезпек України полягає у тім, що саме два останні блоки вимагають найбільшої уваги, потребують *зеленої ідеології* як суспільної стратегії виправлення духовної екології її розвитку. Адже через слабкість імунної системи українського соціуму під загрозою опинилися матеріальний та економічний блоки. Екзистенція національної ідеї, суверенітет України великою мірою залежать від інформогенних чинників та духовно-інтелектуальних потенцій народу, його цінностей й, першочергово, – національних еліт. У XXI столітті лідерами світового розвитку стануть держави, для утвердження національних ідей яких дедалі більше використовуватиметься такий невичерпний інформаційний ресурс, як *інтелектуальний*

капітал, створений *одухотвореним розумом* нації, суспільні інститути руху-збагачення інформації, передавання традицій від покоління до покоління, з одного боку, а з іншого – нарощення темпів *творення нових знань*, реалізації інновацій, дедалі більше усвідомлюючи індивідуально та соціально хто “Я” і суспільно – хто “МИ”, з чим і чи до світла знань рухаємося. Якщо знання – сила, то їх суспільний поступ – це свідоме використання цієї сили для довіллеспроможності людини й нації загалом і досягнення динамічної рівноваги у гармонійному поєднанні традицій та інновацій, духовної ідентичності та матеріальної модернізації.

ДУХОВНІСТЬ ЯК ДОМІНАНТА ПРОЦЕСІВ ПЕРЕДАВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЗНАНЬ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТЯГЛОСТІ РОЗВИТКУ НАЦІЇ

Сьогодні багато дискусій і турбот викликає втрата Україною національної газової транспортної системи. Однак мало говориться про дефіцит духовності в соціумі, в друкованих та електронних ЗМІ, про втрату українського кінематографа, відтік інтелектуальних талантів, зниження якості освіти, уформальнення й непродуктивність науки, посилення зросійщення мовно-інформаційного і релігійного просторів, зникнення початкових шкіл, бібліотек у малих селах, їх занепад як колиски етнічної ідентичності українців. Свого часу відомий філософ С. К'єркегор зауважив, що люди зазвичай надто серйозно переживають з приводу втрати маєтку чи бодай гаманця, будь-якої матеріальної речі, а водночас зовсім не клопочуться про своє “Я”, власну самість, що формують нашу автентичність. І більше того: просто не помічаємо цього драматичного факту втрати себе, що справедливо й стосовно української нації з її проблематичними екзистенцією і самоідентифікацією, руйнацією її мови та культури, позбавленням процесів суспільного оновлення духовних цінностей, традицій, ресурсу знань, позитивного досвіду. Не вміємо, а часом і не можемо розпалити вогонь патріотизму в національно збайдужілих душах, піднести довіру до розбудови української України, подвижників її ідеї. Значна провина за втрату національної ідентичності і гордості лежить на державі, її гуманітарній політиці, яка не сприяє самоутвердженню українського народу як соборної нації, не впроваджує інститутів управління ідеологією такого самостверд-

ження на індивідуальному рівні, не створює адекватного духовно-інтелектуального забезпечення процесного перебігу державотворення та культурного відродження.

У цьому контексті варто шукати домінуючу і сенс поняття “духовний”, новизну та потребу його введення у суспільний обіг. Очевидно, що духовний не пов’язаний виключно з релігійною чи церковною вимірами буття. Праця вчителя, науковця – також духовна, адже передбачає передачу і здобування іншими знань, умінь, норм, цінностей. Вона віддзеркалює силу розуму, зокрема, могутність інтелекту як випереджальної дії людини (і нації) на важливість передавання традиційних і створення нових знань, їх використання для соціогуманітарного вдоволення потреб народу сьогодні і в майбутньому. Широка соціалізація духовності пов’язана з інтелектуалізацією, елітаризацією і гуманізацією української спільноти щодо спроможності, по-перше, генерувати нові знання; по-друге, безперервно їх передавати наступним поколінням, широко та інтенсивно їх застосовувати; по-третє, долучити досвід минулого до сьогодення нації як її нематеріальний актив, як здобуток (невичерпний ресурс) людського капіталу сучасників у їх добрих починаннях і справах.

Однак креатив людини не завжди скерований на творення тільки *добра*. На жаль, добро і зло йдуть поруч, їх творить інтелект, причому одного і того ж складу – сірі мозкові клітини як завойовника-асимілятора, так і жертвовника-повстанця. Більше того, завойовник зловмисно перериває передачу інформації від покоління до покоління, блокує поширення традицій поневолених, аби їх асимілювати. Фюрер чи вождь будь-якого народу креативно продукує не лише інформацію, а й дезінформацію, що не сприяє правді, психокультурному розвитку – національному, сталому чи ноосферному. Коли йдеться про ДІП нації чи людини, то головне – духовний (ідеальний) процес генерування нових і передавання нагромаджених знань, досвіду, навичок, цінностей саме задля “плекання добра”. Русійною силою тут є культура, освіта, наука, проте спонукає чинити добро лише одухотворений інтелект, а також людський капітал, природа якого, хоча й інформаційна, все ж не гарантує духовно вмотивованого використання знань, досвіду, інновацій для добра і соціокультурного прогресу.

З висоти ХХІ століття дедалі більше кожній мислячій людині стає чимраз видніше, що

весь комплекс як вірогідних, так і надуманих істориками причин завойовницьких дій імперіалістичних, самодержавних і тоталітарних режимів світу впродовж усіх часів, спрямованих на розширення свого панування над іншими націями та народностями, можна звести до одного: вони хотіли створити світ (“новий німецький порядок”, “русский мир”) на свій штиб і для себе, забуваючи, що він уже давно створений для всіх людей і націй. Усі вони керувалися егоїстичними інтересами, послуговувалися силою, у тому числі й потугою інтелекту, не для добра та допомоги слабшим, використовували його не в гармонії з духовністю та любов’ю до іншого народу, а, навпаки, створювали його для насилля над ним і для абсолютизації свого панування.

Загарбники чомусь “забули” прописну істину: світ був створений Богом і людина, примножуючи його розмаїття, творить добро, а зодноріднюючи чи знищуючи, – чинить зло. Отож усі людські спільноти, нації і народності, їхні мови та культурні традиції повинні розвиватися (а не вмирати) на обітованій землі кожного народу як складові духовно-інтелектуального багатства світової розмаїтості, створеної не ними, завойовниками. Проте в усі часи агресорам завжди було замало свого, вони зазіхали і зазіхають на добро, набутою працею інших етносів і народів, на чужу землю, мову, культуру, на їх природне право мати власну церкву, навіть на чуже ім’я, як це, скажімо, здійснили московські імператори стосовно предків українців у Київській Русі – русинів (русичів). Аби Київська церква не стала Помісною, національною, її підступно анексувала Москва. Загарбники чи то царські, чи більшовицькі не знали і не хочуть знати, що здержавлена “царславна” церква не може славити Бога “правильно”, що одухотворення інтелекту (індивідуального чи суспільного) відбувається лише тоді, коли він соціально зорієнтований і не спрямований на поневолення, приниження та асиміляцію іншої людини, іншого народу – нечисленного чи численного, братнього чи не дуже, на анексію Помісної Церкви сусіда. Нинішнє твердження ідеології “русского мира” в Україні – це проект пролонгації нищення українськості.

Шкода, але дарований лише людині інтелект, як і пов’язана з ним творчість, і далі постають у повсякденному соціальному практикуванні не лише як русійна, а й як руйнівна сила, де слово є носієм як правди, так і неправди.

Більше того: через свої розум і талант, густо замішаних на непомірній амбітності, ненаситності та заздрості, колонізатор, диктатор, уявивши себе Богом (принаймні його помазаником на Землі), а свою мову, культуру богоугодною, церкву канонічною і єдиноправильною, вогнем і мечем утверджує їх, безбожно нищить традиції на завойованих просторах. Причому в сучасних умовах він це дедалі частіше робить за допомогою новітніх безкровних методів, без оголошення війни (хіба що газової) – шляхом надходження інформаційного імперіалізму свого слова. Упродовж усіх історичних часів завойовники насамперед ціляться в *слово, інтелект* поневоленого народу, в його національну *еліту* як основного творця ДІП, носія культурних, освітніх традицій. Вони хотіли і хочуть переінакшити душу народу, без покорення якої немає перемоги над ним, незалежно від території його проживання, насильно утверджуючи імперське середовище, семіотику завойовника, стираючи у пам'яті завойованих усе національне, набуває віками корінним народом.

Світові тенденції розпаду колоніальних імперій і ренаціоналізації (відродження, усамостійнення націй) не усунули негативного фактора *імперіалізму слова*. За сучасних умов глобалізації інформаційного простору, економіки, розвитку супутникових систем комунікації та телебачення можливості вказаного імперіалізму істотно зростають, оскільки інформація не знає національних кордонів. Її лавиноподібний потік, у творенні якого домінують розвинені країни, невинно збільшується. Цей потік, проникаючи мало не до кожного дому, до кожної сім'ї, не лише поширює мови й культури метропольних країн, утворюючи всепроникле для інших інформаційне поле цих, стає мультиплікатором їхнього подальшого розвитку, а й чимраз більше пригнічує (інгібує) розвиток мовного, духовно-культурного розмаїття світу, часто-густо поширює патогенний текст (насильство, наркоманія, проституцію тощо) постіндустріальних суспільств. Причому інгібний вплив такої інформації є тим масштабнішим, чим більш ослаблені народи та байдужі до діянь асимілятора.

Конвергенція знань (інформації), яку заповідав свого часу А. Сахаров як шлях вирівнювання (схожості) життя в аспекті наближення його в різних кутках планети до кращих зразків добробуту, демократії, розвитку освіти, науки тощо, на жаль, чимраз більше уподіб-

нюється до “братніх” взаємин удава і кролика. Якщо там, де сьогодні українці становлять більшість усього населення, на 100 корінних мешканців припадає лише 7 газет українською мовою, а на 100 росіян – 54 російськомовні газети, не говорячи вже про потужну дію щедро виплеканих імперією зла російськомовних (і російських за духом) електронних ЗМІ, то постає не риторичне питання: чи можна вважати, що припинилося багатомісячне змосковщення України? Це наводить на думку, що сучасна геоінформаційна ситуація така, яка ригористично вимагає об'єктивного врахування на державному рівні сучасних тенденцій не лише глобалізації інформаційного простору, а й розширення масштабності відродження націй, не тільки закономірностей процесів конвергенції (здебільшого негативної) інформації (ентропії), що збільшує невизначеність і хаос, а позитивної, одухотвореної негентропії, що гармонізує й упорядковує світ в умовах настання ери інформатизації, водночас є *соціо-гуманістичною запорукою екзистенції нації*, збереження її етнічної totoжності та розвитку ДІП в загрозованих обставинах (*рис.*).

Ретельний розгляд багатоміжної структури розвитку ДІП засвідчує принаймні три речі. По-перше, до природи цього потенціалу слід насамперед ставитися як до інформаційного (ідеального, нематеріального) феномена і вічного *джерела творчості*, де інтелект відіграє домінуючу роль, у т. ч. і нашого поступу до Європи. Кожна нація, якщо вона хоче мати майбутнє, повинна одухотворити і широко соціалізувати інтелект як невичерпний інформаційний ресурс і потенціал розвитку, зробити його реальними активами сьогодення – *інструментом творення добра* заради майбуття. Духовність, інтелектуальні здобутки (приріст інформації, їх світове визнання) консолідує націю, сприяють гордості за неї. Олімп справжньої творчості, безсумнівно, належить патріотичним інтелектуалам, праця і талант яких у шатах духовності та любові до людини і людства становлять потужну рушійну силу прогресу чи то вітчизняного, чи то загальнолюдського, цивілізаційного виміру.

По-друге, формування позитивного іміджу України та посилення її впливовості у світі лежить саме на духовно-інтелектуальному кодї соборності народу – соціалізації української мови, інформаційного простору, ідеології національної стратегії розвитку, багатой на мистецьку палітру, на історії корінного народу

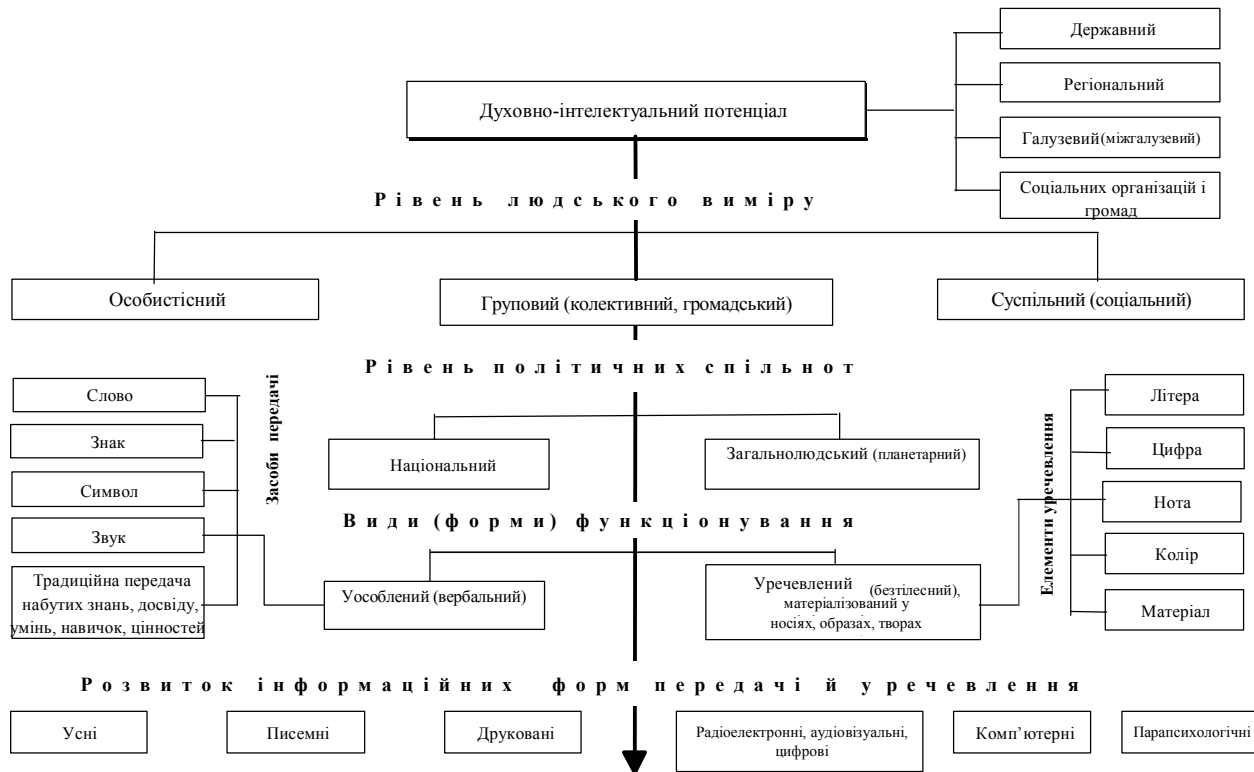

Рис. Структура розвитку духовно-інтелектуального потенціалу (початок)

як об'єднаних чинників регіональних специфік. Йдеться про втілення формули універсуму буття людини і нації – “*єдність через різноманітність*”. Чи не є у цій формулі інформаційна основа семантичної та аксіологічної сутності духовного багатства нації і кожної людини зокрема. Саме ця теза, як показали дискусії на круглому столі “Українська національна ідея (УНІ) як духовно-інтелектуальний код соборності народу: етнічний, інтеграційний та цивілізаційний вектори”, що був проведений Інститутом регіональних досліджень НАН України 14 червня 2011 року (м. Івано-Франківськ), гармонізує створене із системологією знаків у часопросторі нагромадженого розмаїття інформації знань, досвіду, винаходів, творів мистецтва тощо. І культура в цьому контексті – це все те, що створила духовна, наділена хистом та інтелектом людина, з її добрими, а не злими геніями, на котрих соціум часто дивиться як на своїх кумирів.

І, по-третє, ДІП має триєдину інформаційну природу (джерело ідеї, канал її передачі та суб'єктно-об'єктний приймач), тому його розгляд непродуктивний поза *інформацією* як

предметом (ресурсом) і результатом творчої праці, а відтак і відповідних рішень щодо прискорення прогресу, поліпшення *національної безпеки українства*, матеріального і духовного стану української нації, її мови, культури, повсякдення. Це диктує надважливий імператив державотворення і становлення українців модерною нацією: визнати інформацію, знання, інтелект важливими ресурсами сучасного соціально-економічного і духовно-культурного розвитку. Інтелектокористування, соціальний рух-перебіг інформації стають основними його чинниками. Відсутність сформованих у цьому напрямку ціннісних орієнтацій, соціально-психологічних настановлень і державотворчих норм не тільки не інтенсифікує продукування сучасниками нових знань як чинника національної безпеки і спроможності народу плекати на своїй землі повнокровне довкілля, а звідси – часопростір для власного психокультурного розвитку, а й призводить до того, що залишаються поза вживанням цілі пласти нагромадженого знаннево-інформаційного ресурсу та незадіяним інтелект попередніх поколінь нації, тобто належним чином не твориться її майбутнє.

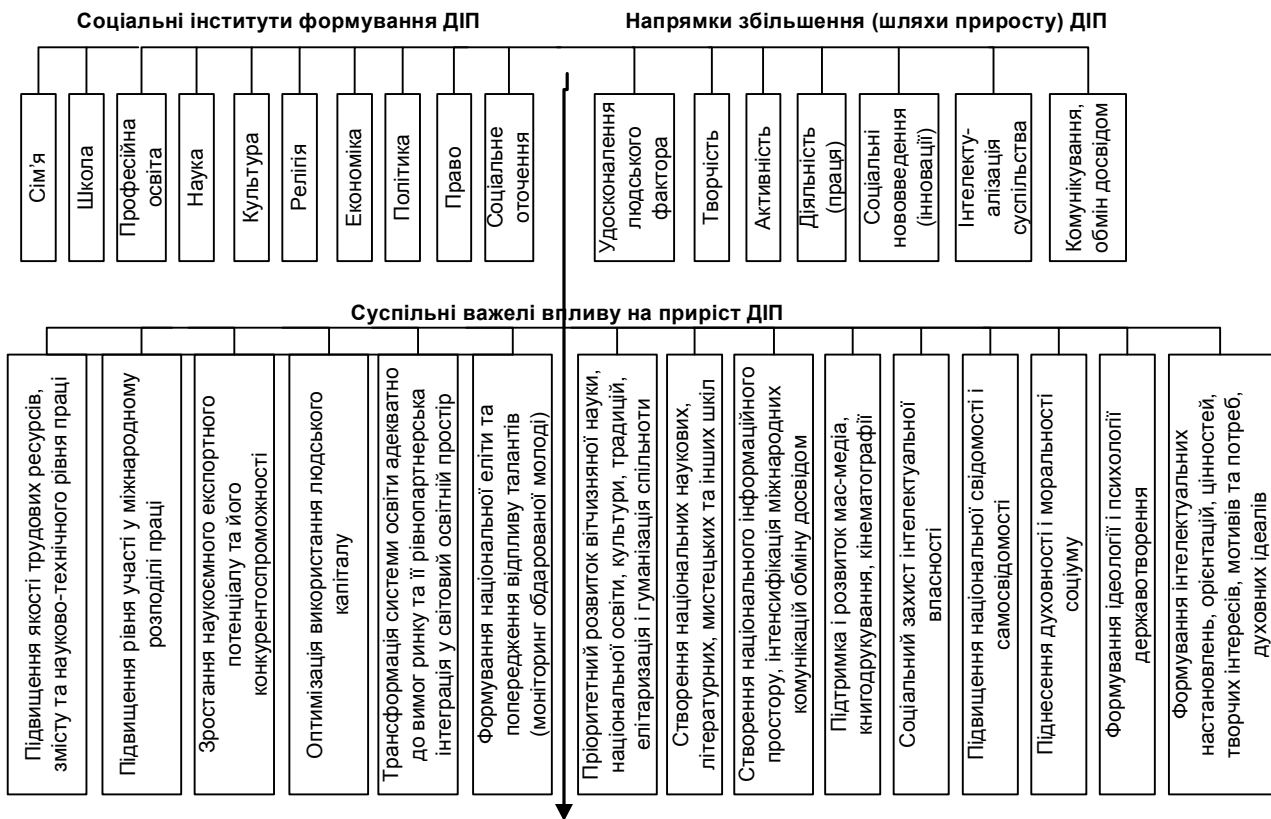

Рис.

Структура розвитку духовно-інтелектуального потенціалу (продовження)

Механізмом, який забезпечує тяглість розвитку культурних традицій, систем освіти, науки, інформаційно-мовного простору та інших чинників формування ДІП як в національному, так і в євроінтеграційному (євроатлантичному) контекстах, є підвищення духовної інформаційної мобільності (**ДІМ**) кожної нації в напрямку активізації інноваційної діяльності, інтелектуалізації економіки, збереження національної ідентичності, гуманізації соціуму. Важливість цього виду мобільності зростає на пострадянських просторах через прискорення темпів глобалізації, яку генерують держави постіндустріального рівня розвитку і яка дедалі інтенсивніше проникає в країни, котрі ослаблені російським чи іншим колоніалізмом, що винятково вирізнялися цілеспрямованою асиміляційною мовною політикою, нищенням національних еліт, вітчизняних систем освіти, чужорідної для них національної культури. Ця подвійна небезпека є особливо відчутною і загрозливою для України, де попереднє (до речі, упродовж кількох років) “братнє” російщення було настільки тотальним, а для зарубіжжя “невиди-

мим”, що навіть й зараз за імперською інерцією українськість легко нівелюється цинічною “теорією” буцімто генетичної близькості двох (справді слов’янських, але різних) народів, постімперськими заявами щодо спільності земель, морів чи навіть піддаванням сумніву окремішність української мови і культури в цілому.

Подвійний глобалізаційний тиск, до якого системно залучаються політичні, економічні, релігійні, соціально-психологічні та інші важелі, не вщухає. Створення ЄП, та ще й не на паритетних засадах його наднаціональних структур, безумовно, підсилить цей тиск. Це вимагає від сучасної України, західні кордони якої стали східними кордонами ЄС, зосередження уваги на факторах як *межовості*, так і підвищення духовно-інформаційної *мобільності нації*, аби протистояти асиміляційним впливам, зберегти свою ідентичність, державну незалежність і не відстати від переднього краю цивілізаційного розвитку. Адже можна, як свідчить наша недавня, хоч уже так далека історія, бути географічно у центрі Європи, що, однак, зовсім не означає опинитися у форматі її природного соціополітичного розвитку.

Емпіричні референти (соціальні індикатори) інтелектуального забезпечення сучасних трансформацій

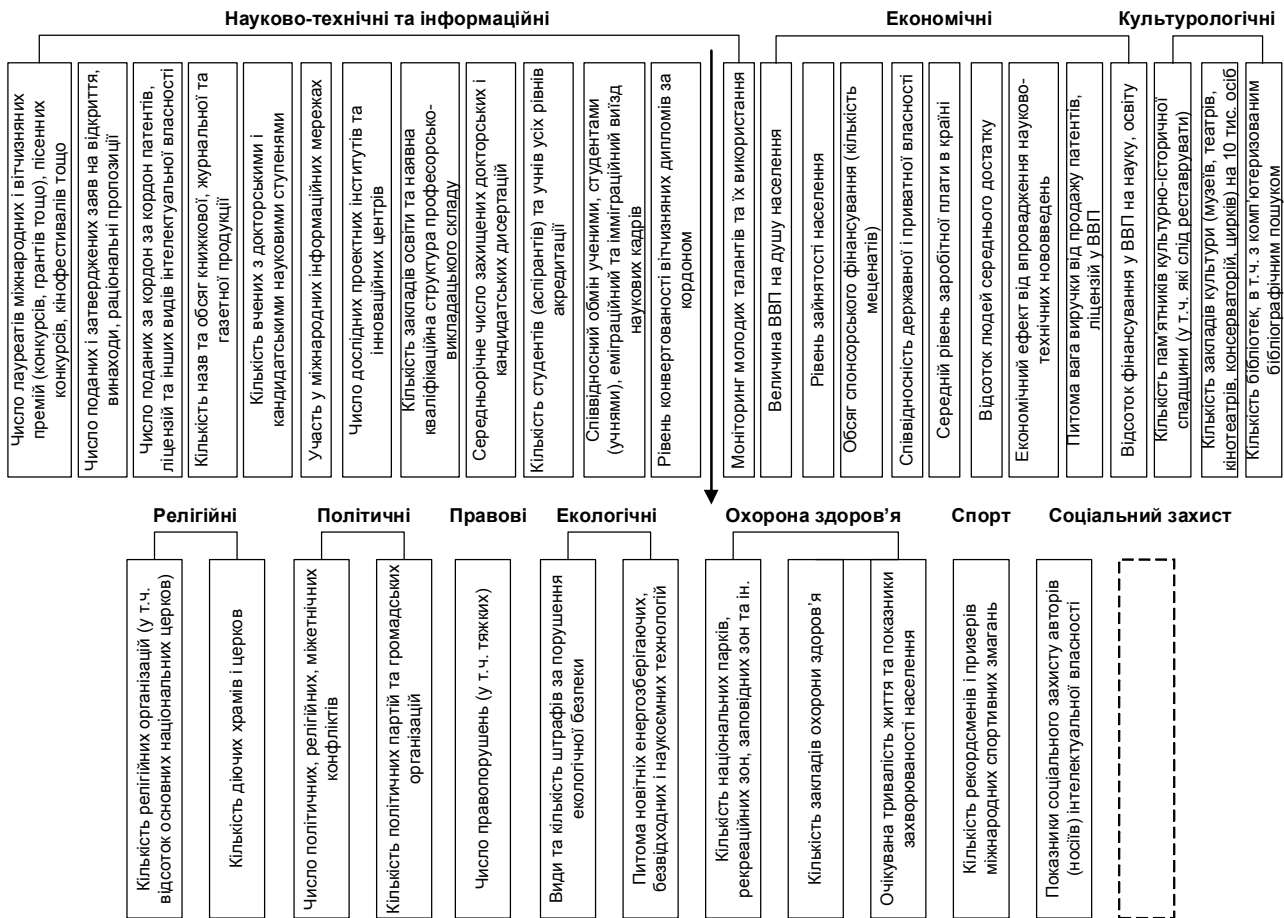

Рис.

Структура розвитку духовно-інтелектуального потенціалу (закінчення)

Усе це, як й багато іншого, змушує до пошуку та активізації форм названої мобільності нації (держави, окремих особливостей чи їх організованостей) як своєрідних соціальних амортизаторів між процесами глобалізації та ренаціоналізації, що стимулюють суспільний рух інформації в напрямку підняття "планки" знань, освіти, науки до світового рівня, їх позитивну конвергенцію і водночас не знищують і не залишають на узбіччі прогресу вікову традиційну культуру корінного народу, його мову, звичаї, обряди. Навпаки, ці форми мали б сприяти виявленню тих внутрішніх чинників екзистенції кожної нації, які доречно долучити до справи піднесення такої планки всередині країни, аби певною мірою гармонізувати та гуманізувати зовнішні інформаційні впливи, їм протистояти (гальмувати їх), активізувавши локальні детермінанти ренаціоналізації як надважливі для духовного і культурного забезпечення активного перебування внутрішніх етно-ренесансних процесів.

Мовиться про ендогенні (внутрішні, тобто ті, що стимулюють національне й духовне відродження) та екзогенні (зовнішні – імперські, глобалізаційні, – які нівелюють традиції народу, привносять асоціальні явища постіндустріального світу, негативи конвергенції, колонізації і т. ін.) чинники дифузії знань, інформації, цінностей досвіду. Якщо конвергенція інформації (знань) більше пов'язана зі світовими процесами їх дифузії (у розумінні вирівнювання науково-технічного, технологічного рівнів розвитку націй, а не глобалізаційним нівелюванням їх культур, мов, традицій), то ДІМ нації є стимулом ренаціоналізації, точніше локальною системою прояву ренесансних явищ за будь-яких обставин (конвергенції, глобалізації, асиміляції тощо), загрозливих для збереження автотонності. У процесі досліджень абревіатура ДІМ нації склалася випадково, але за нею виразно видно розгорнуту в напрямку як суспільного загалу, так і ядра нації – державотворчих еліт

– метафору, що нагадує усім про головне: для духовного і національного відродження кожному народові потрібно насамперед побудувати свій *дім*, тобто мати власну державу, за Патріархом Андреем Шептицьким, – “рідну хату”. І альтернативи цьому немає. У такому, власне, національному домі органічно функціонуватиме своя культура, освіта і мова, свої традиції, звичаї та інформаційний простір, енергія чину народу і сила розуму. Словом, дім виконує роль суспільної клітинної мембрани, яка оберігатиме традиції народу, фільтруватиме і “впускатиме” зовнішні новації, потрібні для прискорення темпів розвитку нації і водночас збагачуватиме розмаїття світу національними здобутками.

Про конвергенцію інформації (знань), позитиви їх дифузії за умов глобалізації слушно говорити тоді, коли нація має свою *державність*. Лише тоді народ має перспективи розвитку і від глобалізації, і від інтеграції, коли живе (чи прагне жити та працювати) за європейськими (світовими) соціально-економічними стандартами і трудовими вимогами; має розвинену систему освіти, науки і є достатньо викристалізованою нацією, яка усвідомлює своє “Я” і суспільну роль власної держави, відповідно поціновує свій дім і себе як господаря у ньому, суверенність держави та її інтереси.

Отже, ДІМ нації – це *універсальний механізм природної* (а не насильно привнесеної) *моделі* соціалізації позитивних здобутків глобалізації, які акумулюють прогресивні новації людства без втрати етнічної, культурної, мовної, релігійної та іншої ідентичності народів світу, і чи не єдиний шлях (точніше – ексклюзивний) здобуття кожною нацією статусу суб’єкта загальноцивілізаційного розвитку як *планетарного* процесу. Він гармонійно поєднує новації і традиції в людських спільнотах, з одного боку, а гуманізм, рівнопартнерську взаємодію та діалогічність систем “нація – людство” (чи навпаки) – з другого. У цьому разі роль суспільної клітинної мембрани стосовно людства виконують особистість, сім’я, громада, етноси, нація (державна), щонайперше її еліта; природно, що на цих же рівнях здійснюється духовна інформаційна мобільність – творення, передача, рух-розвиток знань, досвіду, традицій, новацій, оновлення цінностей і збагачення національної культури.

Відповідно до вищевказаного системний механізм духовної інформаційної мобільності

нації реалізується у *вертикальній* (передавання знань від покоління до покоління) та *горизонтальній* (творення соціально нових знань, психокультурного досвіду) *формах*, у яких конкретизуються певні напрямки (вектори) руху-збагачення традиційної та нової інформації у суспільстві, її зміст, а також віддзеркалюються цінність, новизна переданих чи здобутих (запозичених та власних) знань і досвіду, тобто потенціал різних новацій і традицій, що забезпечують поєднання *модерності і тяглості* розвитку, “вертикалі” консерватизму і “горизонталі” його інноваційності.

Вертикальна форма репродукування (передавання, руху-поступу) традиційних знань та набутого нацією досвіду здійснюється суспільними інститутами навчання, різними структурами поширення інформації від покоління до покоління – сім’я, національна освіта, культура, звичаї, виховний ідеал і громадська думка, норми поведінки, цінності, орієнтації, ЗМІ, традиційна семіотика і ландшафт навколишнього середовища тощо. За їх допомогою формуються історична пам’ять, духовність, національна свідомість, гордість і менталітет народу, базовий (ресурсний) рівень культури, знань і досвіду. Передача інформації між поколіннями сприяє вертикальній ідентифікації людини, формує почуття її національної *ідентичності* на основі одержаних від навколишнього довкілля знань, досвіду, традицій, звичаїв, навичок, вартостей, смислів. Так діють вертикальні генно-етно-середовищні механізми впливу – ті внутрішні та зовнішні інформаційні чинники, що творять *пізнавальне* умістовлення духовно-інтелектуального національного часопростору (головно артикульованого) і відповідне інформаційне поле впливу (навчання, виховання, наслідування тощо) на сталий розвиток національного повсякдення.

Горизонтальна форма продукування (творення) *нових знань і модерної практики* реалізується на рівні одного покоління чи особи – систем вітчизняної науки, різних структур національних інноваційних центрів, творчо-інтелектуальних організацій, технопарків, бізнес-інкубаторів, пошукових груп, конкретних наукових, мистецьких та інших шкіл. За допомогою їх *креативно-когнітивних* зусиль створюється інтелектуальна власність народу, нові проекти і товари, власні винаходи, наукоємні технології, ноу-хау, всілякі нововведення, методики і методи з різних напрямків діяльності. Тут людина є не лише *об’єктом*

навчання чи пасивного впливу інформації, а її *творцем*, себто виступає в суспільстві як його активний творчий *суб'єкт*. Вона виконує роль такого креативного суб'єкта й тоді, коли творчо впроваджує запозичені передові знання та досвід.

Соціальні інститути, які активізують суспільний рух інформації за вертикаллю – від покоління до покоління (сім'я, школа, ВНЗ), а також за горизонталлю – на рівні одного покоління чи “окремої особистості” (наукові, проектно-конструкторські організації, інші інституції сприяння науково-технічному, технологічному прогресу, інноваційній діяльності), під час тривалої колонізації України повною мірою не виконували не тільки функції спадковості (тяглості, наступності) розвитку, а й не інтенсифікували поступ українців “за діагоналлю”, тобто фактично заважали *гармонійно* поєднувати власні традиції і своє (світове) новаторство, разом йти у такий спосіб зі всім світом шляхом сталого цивілізаційного розвитку. Якщо зловмисно сповільнюються темпи просування вперед на цьому шляху, то це вказує на відсутність як справжніх власних винаходів, так і творчих запозичень у лещатах радянської інформаційної ізоляції з його тотальним імперським (царсько-більшовицьким) русифікаційним зоднорідненням. У підсумку раніше чи пізніше гноблена нація стає не *довкіллеспроможною* щодо збереження своєї тотожності та набуття необхідної конкурентності у сфері освіти, науки, культури, а отже й економіки. Іншими словами, йдеться про **ідеологію державотворення**, яка б активізувала суспільний рух-розвій знань, інформації, динаміку інноваційного розвитку, а українці не стали б нацією, котра занепадає, спільноту, яка не є ковітальною. Адже уповільнення суспільного руху інформації призвело до того, що названі соціальні інститути в Україні ні самі не відроджувалися як когнітивні (пізнавальні, інтелектуальні) етносоціальні та етнопсихологічні творчі структури, що є своєрідними соціальними механізмами підвищення духовно-інформаційної мобільності нації, ні її інтелектуальне та найбільш активне ядро творення нового – *вітчизняні еліти*, від діяльності яких залежать нині суверенітет держави, перспективи її випереджального розвитку і впливове втручання у міжнародний поділ праці.

З огляду на важливість підвищення ДІМ нації в контексті посилення її довкіллеспро-

можності, серйозної уваги потребує *третій (за діагоналлю) вектор розвитку*, котрий як рівнодійний, складений з урахуванням дії суспільних сил двох перших напрямків (вертикального і горизонтального), є інтегральним індикатором формування комфортних умов для всебічного розвитку народу, його відродження і розширеного відтворення як ковітальної спільноти. Іншими словами, мовиться про зміцнення довкіллеспроможності нації як її *соборної здатності* вирватися на передові позиції науково-технічного, соціально-економічного, а відтак і цивілізаційного, прогресу, зберігши вітчизняний ексклюзивний доробок багатьох поколінь корінного народу для себе і для світової культурної мозаїки.

У цьому контексті, вважаючи знання, інформацію та одухотворений інтелект рушійними силами розвитку будь-якої країни, а національну еліту – їх основним продуцентом і носієм, коректно на основі *діяльнісного підходу* до завдань випереджального розвитку України виразно виокремити поняття про **потенціал** і про **ресурс**, які часто помилково ототожнюються. Скажімо, за інерцією, при оцінці інтелектуального розвитку суспільства, використовують дані про рівень освіти населення чи зайнятих у сфері розумової праці, у тому числі й наукової, про кількість ВНЗ тощо. Проте, аналізуючи кількісні показники, які, безумовно, мають певне якісне навантаження, не можна оминати хибних узагальнень. Адже кількість закладів освіти чи кандидатів наук – це лише обліково-статистичний показник, а не діяльнісно-результуючий, яким є, власне, ДІП. Китай за кількістю населення давно випередив США і Японію, але лише зараз наближається до їх економічних потуг. Україна (до речі, як й інші республіки колишнього Радянського Союзу) за кількістю учителів та науковців на кожну тисячу жителів наприкінці 80-х років вийшла на одне з чільних місць у світі. Це, однак, зовсім не означало, що за рівнем розвитку ДІП та за орієнтацією на загальнолюдські і національні цінності вона була попереду. Інший приклад, Україна, маючи дійсно багаті земельні ресурси чорнозему, не може створити достатній потенціал забезпечення основними харчовими продуктами; маючи певні лісові, мінеральні, водні, рекреаційні ресурси, не здатна їх економічно використовувати і перетворити у відповідний потенціал засобами ефективної діяльності, де творилася б додаткова вартість, нові робочі

міся. Це актуалізує “діяльнісну”, а не “ресурсну” оцінку будь-якого потенціалу. Ресурс – сутнісно те, що ми маємо на “*вході*” у системній діяльності (праці), а потенціал – показник того, наскільки ефективно цей ресурс використали, який якісний результат отримали “*на виході*” виконаної праці. У цих показників не лише різні одиниці виміру, а й ціла система чинників інтелектуалізації економіки і суспільства у єдності з гідними для людини умовами праці, з розвинутою інфраструктурою (охорона здоров’я, відпочинку і т. ін.). Наприклад, Карпатський регіон, володіючи багатством лісових ресурсів, досі не налагодив глибоку переробку деревини, виробництво сучасних меблів тощо. Звідси ресурс – це складовий, висхідний компонент потенціалу, але не більше.

Очевидно, що ДІП – це та частина раціональної діяльності людини, продукт якої водночас має як *інформаційну (ідеальну)* природу, так і *матеріальні* форми передавання знань. Ця ідеально-матеріальна природа знань і досвіду не тільки пов’язує минуле, сьогодення з майбутнім, а і є стартовими майданчиками для досягнень ще вищого стану прогресу і нових творчих, виробничих здобутків, розширення світогляду громадян та горизонтів їхнього пізнання і перетворення світу. Тяглість розвитку відбувається саме через *соціокультурну трансформацію* знань, інформації, досвіду, де нагромаджений спільною ресурс є інформаційною базою для креативного потенціалу в майбутньому і, навпаки, завдяки довічному рухові-зміні інформації цей потенціал знову стане ресурсом, але вже для прийдешніх поколінь та у новій якості. В інформаційному процесі передавання знань, досвіду, традицій полягає сутність інтелектуалізованої *духовності* та її ролі у формуванні відмінностей між характеристиками ресурсу і потенціалу, засадовість першого. Продемонструємо це на прикладі з інформаційним ресурсом.

Інформаційний ресурс – результат минулої праці, а потенціал – живої; ресурс – продукт історичного часу, що є загальнолюдським надбанням, а потенціал – реальний і національний внесок в інформаційний тезаурус людства; ресурс – обліково-статистична категорія, тобто більше кількісна характеристика, а потенціал – діяльнісно-результативна, що визначається якістю та ефективністю всієї системи “ресурс – діяльність – результат”; ресурс є висхідним (стартовим) підґрунтям потенціалу, а останній, таким чином, містить суще як атрибут минуло-

го й сьогодення (ресурс), так і потенційне (майбутній, більш якісний результат) – власне потенціал. Це означає, що потенціал характеризує завершену результативну діяльність, де *якість* її учасників (висока професійність, творча праця задля власного та своєї держави блага, духовно-моральні характеристики) відіграє першорядну роль. Такий потенціал – це об’єктивізація передовсім інтелектуальної спроможності суспільства на природному шляху тяглість розвитку, його модернізація й удосконалення. Без якісної праці (хоча й із бібліотечними фондами та з лісовими, мінеральними ресурсами) важко досягти відповідного потенціалу розвитку. Лише якісно вдосконаливши національну освіту, можна підняти вітчизняну науку, прискорити духовне відродження і темпи майбутнього поступу України. Наближення до ринкових відносин робить очевидним те, що ринок, інтенсифікація, модернізація – понятійні узагальнення в економіці, які сутнісно й інформаційні, і психологічні, а тому передбачають якісне вдосконалення людського чинника, знань людини, перебудови її психологічної організації не з позиції праці взагалі, а з погляду віддачі та рівня кінцевого результату, тобто оцінки її потенціалу порівняно з аналогічними вітчизняною і зарубіжною практиками багатопроблемного повсякдення.

У суспільстві, як уже згадувалося, відбувається передавання інформації, знань, досвіду, на жаль, і для “скоєння зла”. Це теж процес інформаційний, пов’язаний з інтелектом, але не одухотвореним. Генії бувають добрі та злі: без інтелекту не обходяться світовий тероризм, асиміляція і модерне виробництво, продаж зброї бідним країнам, розпалювання регіональних воєнних конфліктів, зловмисні фінансові, шпигунські, дезінформаційні операції тощо. Отож у широкому плані структури ДІП акумулюють діяльність раціональну та ірраціональну, діяння конструктивних і деструктивних суспільних сил, вектор яких не завжди має *соціогуманістичне* скерування. Так, відомо, що ірраціональна діяльність – не тотожна нераціональній. Вона містить й **раціональні** компоненти з позиції управління економікою, зайнятості, організації праці (скажімо, закриті фабрика чи номерний завод випускають отруйні речовини чи пішохідні міни). З погляду суспільного прогресу, гуманізму, одухотвореного інтелекту – це ірраціональна діяльність, але одночасно на цьому

заводі чи фабриці можуть бути висока трудова та технологічна дисципліни, застосовуватися найновіші матеріали, нанотехнології, досягнення механізації чи автоматизації (роботизації) виробництва.

Розвиток людства – це намагання пришвидшити темпи оволодіння знаннями, інформацією, що їх виробили попередні покоління; це інтенсифікація науково-пошукової, інноваційної діяльності з опертям на плечі геніїв і талантів. Щоб бути конкурентоспроможнішими в науково-технічному, платеспроможнішими в економіко-фінансовому, довкіллезберігаючими в національному вимірі життя, нація має бути мобільною в духовно-інтелектуальному контексті – активніше задіювати у повсякденні розум, знання, власний та загальнолюдський психокультурний досвід. Рівні можливості оволодіти кожним громадянином нагромадженими знаннями – це основа основ усіх решта рівностей, демократій, гуманізму, це *якість соціуму* – його еліт, усіх нас, а не лише батьків чи школи. Жодні батьки, проводжаючи дітей у школу за знаннями чи у літні табори для оздоровлення, не кажуть бути їм розкольникими нації, мажорами чи терористами. Однак на землі чомусь утворилися, причому за нібито непогано організованої системи освіти, державної підтримки науки, турботи про виховання молоді, така суспільна система, як імперія зла, східноарабські режими, ідеології чучхе і т. ін.

Отже, варто і треба чітко усвідомлювати *духовно-моральну орієнтацію* застосування набутих знань та інформації, мотиваційне поле нації, держави, її мережево цінностей та інтересів. Конче слід наголошувати на одухотвореності діяльності, знань, досвіду даної суспільної системи – демократичної або недемократичної, відкритої чи закритої, організованої на рівні тоталітаризму, великих і малих імперій, сучасних неоімперіалістів, олігархів та шовіністів стосовно національних держав, які стали на шлях самостійного розвитку та вільного вибору вектора інтеграції у світове співтовариство. У цьому розрізі складник “духовний” характеризує притаманну інтелекту, розуму, досвіду та іншим внутрішнім моральним і креативним якостям людини унікальну її властивість – передавати для навчання уречевлені і неуречевлені знання, природні ресурси, аби прийдешні їх освоїли, збагатили, а відтак творили добро і кращий світ у його багатовимірності.

ДУХОВНІСТЬ ТА АКсіОЛОГІЯ В ІНФОРМАЦІЙНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Запропонований з акцентом на духовність підхід до розгляду структури інтелектуальної діяльності дозволяє висвітлити важливий епістемологічний момент, що потрібний аби концептуально визначитися і глибше зрозуміти понятійне узмістовлення потенціалу в науках *соціогуманістичного напрямку*, розмаїття якого (науковий, науково-технічний, кадровий, трудовий, творчий, інформаційний, інтелектуальний, духовний, виробничий, матеріальний, соціально-економічний тощо) досить велике. Водночас його прикладне і суто буденне значення є не меншим для інтелектуалізації суспільства та соціальної елітаризації в державі. Тут ДІП – показник тієї частини творчого виходу (результату) інтелектуального потенціалу, яка матеріалізована у різних носіях інформації і введена у соціосистему комунікації та взаємодії для розв’язання тих чи інших суспільних і наукових проблем. Цей потенціал інтегрує низку складників: нагромаджений інформаційний ресурс (тобто інформаційний тезаурус суспільства); національні інститути й модуси творення нових знань; наявність кадрів, творчих людей, які володіють нагромадженими знаннями і створюють нові, що уможливають сталий розвиток (себто людський фактор); систему комунікацій і поширення знань; інформаційну індустрію (застосування ЕОМ, програмно-математичне забезпечення тощо). Водночас ці складники слушно деталізувати, долучивши сюди творення й рівень розвитку національних інститутів інтелектуальної власності та інформаційного ринку; розвиток системи освіти, науки й швидкість поширення знань; розвиток електронного зв’язку, особливо телефонного; зв’язок бібліотек зі споживачами інформації за допомогою теле- та відео засобів; інформаційну та інноваційну виміри культури людей, їх потреби і мотиви у творчості; соціально-психологічний мікроклімат організацій; комп’ютерну грамотність загалу, комп’ютерний фонд мови й національного мовлення.

Аналізуючи й узагальнюючи весь комплекс факторів ДІП в аспекті інтелектуалізації суспільства виділимо такі основні напрямки розвитку інтелекту нації: інтелектуалізація машин (створення покоління ЕОМ з елементами штучного інтелекту), людського фактору

(вдосконалення національної освіти, науки, підвищення професіоналізму та інформаційної культури), суспільного часопростору (формування соціального замовлення, адекватність суспільних комунікацій та інформаційних потреб, розвиток соціальної інформатизації). Однак, ще раз наголосимо, не можна розглядати питання *інтелекту суспільства* поза його духовністю, поза його мовою, тобто тих цеглин знань і досвіду, яким Т. Шевченко дав означення “своя мудрість”, і завдяки яким можемо справді самостійно розвиватися і вперед “о власній силі йти” та увійти на рівних партнерських засадах у світове співтовариство, реалізувавши інноваційну модель вітчизняного розвитку як стратегічний напрямок УНІ в сучасних умовах.

Таким чином, не вдаючись в усі деталі інформаційних аспектів інтелектуалізації людини як духовної доміанти і носія інтелекту нації, характеристик еліт та розвитку адекватного суспільного довілля як певної критичної маси, потрібної для творення нових знань та ідей, зробимо кілька зауважень, які є актуальними для України, аби надалі не уподібнюватися до країн “третього світу”. Окрім успадкованого від “імперії зла” авторитарного мислення і поведінки, вкрай недостатнім є використання прав людини і нації, адже має місце масовий розрив між словом і ділом, недбалість, непунктуальність, непорядність, консерватизм, інертність і стереотипність мислення народного й особливо владного загалу; наявна неповага до людини, її чеснот і талантів разом з надмірним пошануванням зовнішніх ознак “елітарності” (посади, зв’язків, товщини гаманця тощо); глибокий матеріальний, психологічний та інформаційний розрив між “верхами” і “низами” суспільства, елітою і народом; правовий нігілізм, відраза до демократичних та інших нововведень, схильність до старих методів розв’язання проблем (протекція, хабарництво, кумівство, піар); високий рівень корупції, злочинства, неповаги до законів, девіантна поведінка мажорів, заробляння чиновників на владних уповноваженнях і т. ін.

Для нас очевидно, що не варто фетишизувати значення інформаційного підходу до творення й оцінювання інтелектуальних здобутків людини чи нації. Поняття “ДІП” ширше від “інформаційний потенціал”, охоплює його, тому що враховує ідеї, нові знання, що не стали інформацією і не введені у суспільну

систему комунікацій, позаяк перебувають на невербальному рівні (на стадії задумів, у пам’яті авторів), і характеризують самих носіїв. Формування ДІП комплексно обіймає не лише інформаційні засоби, а й складний і довгий шлях становлення людини як основного його носія та генератора, як творчої особистості, для розвитку й реалізації якої потрібні умови, що їх нація покликана забезпечувати для “плекання добра” на всій території власної країни-держави.

Беззаперечно, що ДІП за будь-яких умов, навіть світових криз, щораз ширше відображатиме реальну вартість створеного нового ідеального (знаннєво-інформаційного, духовного) та матеріального продукту, реалізація яких принositиме країні більші статки. Недаремно посилюється увага до різних “капітальних” форм трансформації і розкриття ДІП, зокрема людського, інтелектуального та соціального капіталів, до проблем інтелектокористування у процесах модернізації економіки та інтелектуалізації української спільноти взагалі. Однак нам ніколи не виявити абсолютної вартості ДІП лише через економічну ефективність і модернізацію нашого господарювання, через формат ролі різних видів капіталів у регіональному масштабі, якщо не ставитимемося до нього як до загальнонаціонального *безцінного скарбу*, що особливим чином впливає на розвиток суспільства, інтелектуалізацію його інноваційної та інших діяльностей; як до *феноменального блага*, що акумулює освітній, науковий, духовний, культурологічний, інформаційно-мовний, рекреаційний, політичний та інші потенціали, які визначили і далі щораз більше визначатимуть цивілізаційну модель соціального прогресу в його планетарному вимірі.

Характерною ознакою *інноваційного суспільства*, модернізації його регіональних підсистем та надання їм нової якості є генерування знань, цінної інформації, збереження етнічної, культурної, промислової та іншої ідентичностей, яка набуває статусу пріоритетної стратегічної діяльності: виробляти конкурентоспроможний продукт у вигляді нових концептуальних підходів та парадигм суспільного розвитку, технологій, відкриттів і винаходів, товарів і послуг, оригінальних методик і ноу-хау в підприємстві, політиці, культурі, медицині, водночас зберігаючи традиції нації. Це актуалізує оцінку духовно-інтелектуального супроводу національного

шляху розвитку країни як *ідеології*, яка зумовлюється вимогами комплексного забезпечення ефективного функціонування усіх сфер діяльності – соціальної, економічної, фінансової, політичної, науково-технічної, виробничої, інноваційної, культурно-духовної, правової тощо. Зрозуміло, що таке оцінювання, своєю чергою, має охоплювати синергійні зусилля усіх сегментів людської життєдіяльності, починаючи від окремих особистостей, громад чи регіональних спільнот до *ідеології українотворення* нації, держави, а також ставлення до такої ідеології інших держав.

Особливим аспектом дослідження ціннісних параметрів інформації, що діє “на рівні споживача”, є її залежність власне від соціогуманістичних, соціально-психологічних характеристик суспільства – його потреб, мотивів, інтересів та інноваційної культури, ментальності, якості еліт, їх ДПП, рівня людського капіталу загалом. Усі ці параметри характеризуються не лише їх *економічною*, а й *соціальною ефективністю*, яка далеко не завжди має грошовий вираз та безпосередні практичні (вже сьогодні відчутні) виходи. Тому соціогуманістичний вимір та аксіологічні характеристики новоствореної інформації, окрім соціально-економічних (ціна, якість, довговічність новоствореного), мають і суто національно-духовні аспекти модернізації (прогресивність і демократичність нових ідей, їх духовне значення для нації, піднесення її іміджу в світі тощо). З цих причин розгляд вказаних видів ефективності повинен бути комплексним. Скажімо, індикатор прогресивності ідей, здавалось б, суто соціальний, але під час модернізації він відображатиме не тільки новизну техніки, технології, а й глибину переробки сировини, тобто характеризуватиме ефективність використання підприємством ресурсів, їх трансформації у промисловий потенціал. Тому модернізація промислового потенціалу чи то підприємства, чи регіону насамперед повинна націлювати колективи на розширення асортименту виробничої діяльності, а відповідно й кількості нарахувань додаткової вартості на продукцію, врешті, на піднесення рівня власних інновацій на шляху творення постіндустріальної економіки. Лише з урахуванням соціогуманістичної основи генерування нових знань, вимог національної безпеки суспільство здатне освоїти рух на випередження, виробити власні моделі інноваційного розвитку, адже в іншому випадку інтеграція, як і модернізація, – це лише спроби

позбутися статусу країни “периферійної”, глобалізованої економічно сильними державами, що врешті-решт може призвести до втрати національної ідентичності й навіть державної самостійності.

Шлях становлення інноваційного суспільства, як і модернізації підприємств, – це передовсім опора на власні ресурси і можливості, найперше інтелектуальні, що реалізуються у формі людського капіталу, трансформуючись в інтелектуальну власність, у розвиток національного потенціалу країни. Для цього потрібно цілеспрямовано та активно запозичувати новітні досягнення світової науки, сучасні технологічні ідеї, розширювати власну ринкову інфраструктуру. Зусилля соціуму в цьому напрямку слушно позначити як інформотворчу активність суспільної системи – інноваційного, економічного, соціального, креативного, когнітивного у змістовленні знань як культурної цінності, що закономірно сприяє розв’язанню найголовніших проблем у галузі економіки, науки, техніки, соціальній сфері, державотворенні та становленні нації. Цінність (якість) новоствореної інформації – це системотвірний фактор розбудови загальнонаціональних чи регіональних об’єднань на взірць соціополісів, технопарків, бізнес-інкубаторів, національних Силіконових долин тощо, а також інтегральний індикатор їх економічної та соціальної ефективності.

Загалом аксіологічний підхід до розбудови інформаційного суспільства в Україні, як і її орієнтація на інноваційну модель розвитку, модернізація усіх сфер життя, повинні зосереджуватися на творенні та нагромадженні нової цінної інформації, удосконаленні засобів її обробки й підвищення ефективності механізмів використання. Вельми важливо враховувати й те, що рівень і темпи суспільного розвитку як такого спричиняються впливами різних часових періодів – впливами потенціалу здобутків попередніх поколінь (рівнів їхньої освіченості і самоосвіченості, талановитості, творчої мотивації, патріотизму, громадянського та виховного ідеалів, власне їх ціннісно-орієнтаційної зрілості) і нагальністю здолати буденну психологію “совкового мислення” (О. Зінов’єв) української людини.

Саме з цих причин досі соціогуманістичний концепт серед постколоніальних (посттоталітарних) держав не має відповідного статусу, а головне, міжнародної юрисдикції прямої дії. Це гальмує практичне втілення *паритетного*

захисту і людини, і нації у їх поверненні до своїх духовних праджерел та у формуванні доквіллеспроможних умов, що уможливають відтворення і розвиток національно свідомих громадян. На жаль, в Україні широко не запрацював реверсний режим у сфері духовно-культурного відродження титульної нації, триває окупація її мовно-інформаційного простору, не соціалізовані механізми люстрації, натуралізації іммігрантів, реституції психокультурних вартостей, каяття за злочини в минулому. Це, своєю чергою, не дає змоги проводити заходи рекультрегіоналізації, тобто рекультивувати у поточних територіях (регіонах) ті високі цінності нації, знищення яких ще не досягнуло критичної точки повернення. І більше того, відсутність належного міжнародного правового забезпечення соціогуманістичної візії не сприяє внутрішньому об'єднанню національно-патріотичних потуг у пострадянських країнах для побудови повноцінних національних держав, а, навпаки, стимулює інфільтрацію постімперських проєктів, які знекровлюють справді національно-патріотичні сили в боротьбі з різними, часто підставними, засланими націоналістами, комуністами та іншими представниками, так званої, керованої демократії та інтелектуального антиукраїнізму.

Україні потрібно не лише ефективно відстежувати міграційні потреби своїх суб'єктів ДІП стосовно економічних, матеріально-побутових мотивацій, а й здійснювати задоволення і захист їх суспільних, духовних інтересів, національних вартостей, повноцінну участь у житті держави і її спільнот. Явний розрив між великою кількістю бідних і купкою олігархів – це не тільки тріумф *соціальної несправедливості*, причина відтоку умів з країни талантів, а й розмивання патріотичності, національних гордості та ідентичності. Реалізація європейського вибору, вступ до світового економічного, політичного та інтелектуального просторів вимагають щонайперше суспільної модернізації, пов'язаної з новим розумінням *європеїзації українськості* у всій різноманітності її викликів і формовивів. Пануюча олігархія не асоціює себе з Україною, хіба що, як із джерелом збільшення своїх прибутків, матеріальних статків. Та й Захід ціниться нею як надійне місце розміщення своїх активів, навчання дітей, лікування, відпочинку, піару. Місце української культури як першооснови національних ідей, патріо-

тичних цінностей, їх прищеплення молоді ідеологічно, а тим більше практично, невизначене. Трагічно, але в Україні ще не було уряду, який думав би про відродження української культури, мови, освіти, духовності, що може бути досягнуто лише за умов наявності цих надважливих цінностей як справді пріоритетних у Президента України та в національного політикуму.

Обстоюваний нами аксіологічний підхід до модернізації у системі сучасних складників УНІ акцентує увагу саме на: а) ДІП нації у соціогуманістичних, геополітичних, інтеграційних і цивілізаційних рамках; б) фахових, моральних, патріотичних та інших якісних характеристиках національних еліт як основних носіїв і продуцентів людського капіталу; в) потужних джерелах його поповнення, головне на розвиткові освіти, науки, культури, нових інформаційних, а не відсталих сировинних технологій; г) випереджальній науково-технічній діяльності, творенні людської інтелектуальної власності як комфортного для розвитку інноваційного середовища і розширення ринку для економічного простору. Вибір між розвинутою демократичною Європою і сировинною Євразією перманентно продовжується, і на час проведення модернізації потрібен прозорий його моніторинг.

Для нації, котра живе на “межі” розвинутого європейського і сировинного євразійського економічного просторів, католицького і православного культурних світів, різних військових блоків, *дух референдуму* 1 грудня 1991 року – вічний супутник, важкий як саме життя, але ж й конче потрібний як щоденна дорожня аксіологічна карта в духовно-інтелектуальному, ідеологічному напрямі розвитку українства. Аби не поповнити лави аутсайдерів світового прогресу, треба не лише постійно модернізувати промисловість, а й наполегливо працювати та орієнтуватися на передові країни сучасної цивілізації. Діла добрі хай оновлюються, злі – не відновлюються. Модернізація наближує до європейських стандартів через гуртування, активізацію та інтелектуалізацію етнонаціональної спільноти. Щоб не тільки бути гідними інноваційних діянь подвижників УНІ, котрі відійшли у вічність, конче потрібно побороти корупцію, злочинство, мімікрію та підступне зрадництво живих. Це вкрай важливо усвідомити у час творення держави, зокрема, її модернізації для ще недостатньо сконсолідованої нації та об'єднання її у

державі, яка щойно розвивається за умов далеких від соціогуманістичних.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ВАРТостей ЯК СОЦІОГУМАНІСТИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ БУТТЯ НАЦІЇ

Дедалі стає зрозумілішим, що без копіткої роботи громадянського загалу, уряду, наукових і громадських інституцій **УНІ** втілити важко, тим більше на одній етнокультурній основі. На жаль, від багатовікової окупаційної асиміляційної політики насамперед і найбільше постраждали різні мова, культура, Помісна церква, освіта, наука, історична пам'ять народу, гуманітарна сфера соціуму. Недаремно у “Молитві за Україну”, яка часто публічно виконується як *духовний Гімн нації*, котра піднімається з колін, співається: “Світлом науки і знання, нас, дітей, просвіти...”. Саме у просвітництві, в освіті, науці та інтелектуалізації народу, який наперекір усьому та всім піднявся і нині звершує свій вибір, у допомозі модернізувати його економіку на науково-інноваційній базі, гуманізувати суспільство міститься глибинний концепт-конструкт сучасного *соціогуманізму* як вектора національного і духовного відродження, ренесансу корінного народу. Але як діти, які стають на ноги, так і ослаблені народи, на рівні не можуть змагатися з потужною шовіністичною силою дорослих, котрі впродовж тривалого історичного часу здобули великий досвід через перманентне вправління асиміляцією, ізоляцією та дезінформацією, а найтрагічніше – голодоморами, розстрілами поневолених, насамперед їх духовно-інтелектуальні еліти, заселенням іншим етносом опустілих сільських хат чи міських кварталів.

Вочевидь на каяття гнобителів годі сподіватися: якщо нікого не засудили за мільйони невинно убієнних, за найтрагічніше етнічне рейдерство на українство в минулому сторіччі, то поготів не судитимуть за вбивство *українськості як справжності*, притаманної корінній нації, як непідробній сутності її ментальності. І далі повсюдно (в економіці, мові, культурі, науці, освіті, ЗМІ) розкидається гостре каміння і терен на босі ноги молодій Українській державі, якій тепер колишні колонізатори “щедро” надають, приміром, тільки 25 відсотків часу для вітчизняного аудіо-візуального продукту в національному радіо-телепросторі, нахабно і цинічно тицяючи лінгво-етно-ін-

телектоцидним “недоліком” (що злочинно самі вчинили), мовляв, українці більше буцімто не в змозі освоїти без багатообіцяючої, благочинної й альтруїстичної “допомоги” чужинців, без їх навчання “по чому хліб і сіль по чім”. Квотування вітчизняного інформаційного простору нації на рідній землі – це страшний крок до її резервації.

Отож виникають закономірні запитання: чи не стане знову проведення модернізації, як це вже було із індустріалізацією та колективізацією “всей страны”, які проводилися “поза рамками нації” (за І. Франком), поза соціогуманістичними потребами духовного відродження всіх народів і народностей, поза захистом людини від подальшого її національного знеособлення, нищення її рідного слова як Логосу, а корінного (титульного) українського народу як Державного? І чи без нової *філософії допомоги ослабленим*, без підтримки живильного і розквітаючого їх середовища, без ковітальної спільноти, здатної *духовно відроджуватися*, без її національного інформаційного простору встануть та чи вистоять новонароджені держави?! Відповідь за гуманітарною політикою (**ГП**) в еру глобалізації економіки, освіти, науки і комунікацій.

Хотілось би вірити, що чинний уряд України нарешті усвідомив основоположність гуманітарних питань у проголошеній ним модернізації економіки і соціуму. На засіданні новоствореної з цих питань *Гуманітарної ради* під головуванням Президента України Віктора Януковича, як повідомила газета “День” від 8-9 липня 2011 року, було порушено низку важливих питань розвитку гуманітарної сфери. З цього приводу відома газета відкрила навіть спеціальну рубрику “Посильна допомога експертів Президенту, який замислився над проблемами гуманітарної політики”. Запропоновано долучитися “всім, кому є що сказати”. Особисто мене спонукав приєднатися не лише заклик, а саме давній науковий інтерес та пошук відповіді на запитання: “Що потрібно Україні – традиційно залишкова гуманітарна політика чи *нова соціогуманістична парадигма буття нації?*”, причому за умов щоденного плебісциту, який доводиться їй проводити не тільки щодо реалізації власного шляху розвитку, а й збереження своєї автентичності та суверенітету, врешті, *українськості* “на своїй – не чужій землі”. Аби врятувати українськість, її часопростір має бути зеленим, життєдайним, патріотичним, високопрофесій-

ним. У контексті творення нової ГП, Україні потрібна нова парадигма буття у вкрай несприятливому середовищі, яке потерпає як від зовнішніх зодноріднювальних процесів сучасної цивілізаційної і залишково-імперської глобалізацій, якщо не відверто реваншистських постімперських інфільтрацій, так і від внутрішніх п'ятиколонників, що агресивно виражають свою ностальгію за імперським минулим. ГП без *проукраїнської ідеології з соціогуманістичними цінностями* – це чергова форма без змісту щодо збереження довкілеспроможності нації за складних умов і викликів. Під сприятливими умовами розуміємо головню адекватне середовище ковітальної спільноти, що забезпечує її самодостатність як суб'єкта власного розширеного відтворення, так і пов'язаних з ренесансом духовних, гуманітарних та інших напрямків діяльності. Без такої ідеології, без сучасної науки інвайронментології (середовищезнавства) та її знань стосовно уможливлення належних умов не зазеленіє на національних луках те, що під прикриттям релятивізму впродовж тривалого часу затоптувалося в болото небуття різними шовіністами-загарбниками.

На цьому тлі українська мова, культура потребують негайного *червонокнижного захисту* (аналогічно щодо тих видів флори та фауни, які зникають) на рідній землі як духовний ексклюзив народу, як візія його життя, дум і діянь. Тому я, на відміну від першого експерта п. А. Єрмолаєва, мабуть, найближчого до Президента, адже він директор Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, не поділяю думку про те, що про ГП нині може йтися лише як таку, “яка б забезпечила гуманізацію (?) таких важливих сфер життя, як наука, освіта, культура”. Це дуже вузьке розуміння і процесу гуманізації, і самої корони дерева ГП, хоча основне її відгалуження названо правильно. Та й сам директор змушений розширити складові ГП власним твердженням, що “навіть, здавалось б, вторинні (?) питання, які пов'язані, наприклад, з історією чи освітою, часто стають (і це, на жаль, правда – С.В.) предметом політичної спекуляції”. Відтак хочемо того чи ні, одразу додаються історична та політична компоненти ГП – історична пам'ять нації, її мова, герої, духовність, культурні традиції, тяглість розвитку спільноти, міграційні процеси, комунікаційні канали, ЗМІ.

Критична рефлексія наступного впливового експерта Оксани Пахльовської є такою: нині в Україні “знищується слово як Логос, як хронотоп мислення і духовності, як вимір критичної думки, аналізу, діалогу. Відбулась люмпенізація усіх рівнів знання, всіх форм комунікації в суспільстві, які тримаються на культурних кодах”. На її думку, гуманітарна наука “має своїм центром *мікркосмос* людського життя, обернений у *макркосмос* буття вселенського”. Так мислячи, вона логічно виходить на модерні завдання ГП щодо інтелектуалізації влади, спільноти, адже “шлях до цивілізованого світу лежить через повернення до інтелектуальних змістів сучасної доби”, до подолання екзистенційного вакууму.

Йдучи за вектором цивілізаційного розвитку та проголосивши курс на євроінтеграцію, Україна в сучасних умовах наражається на подвійні впливи *зодноріднення*, оскільки, з одного боку, наявні невідворотні глобалізаційні (світові, інтеграційні) зміни, а з іншого – дошкульні ностальгійно-імперські, неореваншистські інспірації, що спрямовані на зомбування пересічної людини. У цьому контексті має рацію професор В. Панченко, коли констатує, що у гуманітарній сфері нині “... маємо політику, зорієнтовану на знищення української ідентичності”. Національній безпеці України загрожують окупації її інформаційного, масмедійного просторів Росією, спекуляції п'ятиколонників (і не лише) на мультикультурності, “радикалізмі” націоналістів, проявах буцімто жахливої нетолерантності та ксенофобії українців. Проте, ніхто при цьому не говорить про загрозу ідеології російського шовінізму, завоювання свідомості жителів інших країн за допомогою ідеології “русского мира”, про відновлення в Одесі радянсько-імперської практики вибору батьками мови навчання дітей, про історично недалеко 15-ти відсоткову “гуманітарну” доплату вчителям російської мови, про потреби державної підтримки дротового радіо, вітчизняних бібліотек, зрештою *національного утвердження українського в Україні*. Не випадково далі професор Л. Зашкільняк звернув увагу на те, що ГП – це ще й “державна політика у сферах ідеології та свідомості”, які мають бути скеровані на збереження тотожності корінної нації. Мабуть, Президент знає, що Україна такої гуманітарної політики не тільки не має, а й в уряді ліквідована посада віце-прем'єра з гуманітарних питань.

У будь-якому разі ГП в Україні – це складний феномен в інформаційно-культурному, духовно-інтелектуальному, морально-ідеологічному житті держави, який має національний, інтеграційний та цивілізаційний виміри. Власне, я тому так широко виокремив сучасні її вектори, бо вони, аби їх охопити в комплексі, потрібно обов'язково розглядатися не тільки на культурологічній основі, а й в інтегральній державній системі **УНІ**, в її триєдиних зрізах – минуле, сьогодні і майбутнє. Усе це, своєю чергою, повинно, нарешті, відповісти на відкрите запитання, поставлене перед українським соціумом Президентом України Л. Кучмою ще на початку його десятилітньої каденції: “Скажіть мені, яку Україну будувати?”.

Шкода, але й до нині немає не тільки чіткої державної системи духовно-інтелектуального забезпечення як дороговказу та ідеологічно-інформаційного супроводу модерних державотворчих прагнень титульної нації, її нової соціогуманістичної політики в структурі УНІ, а й досі не чути лаконічного гасла, яке віддзеркалювало б стратегічні напрямні-складові національної ідеї в сучасних умовах. Прикро, але така ідея не розглядається в інтеграційно-просторовому вимірі інноваційної доктрини розвитку України, не позиціонується як потужний нематеріальний постколоніальний актив передньої лінії державного будівництва, а відтак і як магістральний вектор чи дорожня карта *руху-поступу нації до самореалізації* у вільному світовому співтоваристві – розмаїтті його культур, мов, релігій та інших ексклюзивних ментальних ознак. Адже Ідея – це Слово, Знання, Інформація, яким ідеологічно належить бути попереду матеріалізації. Слово зажди було перед усім. Дієвість системи “слово – дія – результат” постійно підтверджують значення довікліспроможності нації: якщо наявні продуктивні ідеї, думки, то є й ефективна діяльність, буде належний результат. Власне, в напрямку побудови саме *національної держави*, спроможної засобами ГП творити адекватне довкілля, а відтак і часопростір, які сприяли б відродженню основних рис українського народу, варто спрямувати всі зусилля, а не розтрачувати їх на неукраїнські проекти засланих патріотів, радикалізмом чи ксенофобією яких зловмисне страшать Європу на шкоду Україні, в “притул” не бачачи, що її *національно свідомою людиною* знову витіснена з державотворчого повсякдення.

У такому сенсі гуманітарну сферу, перше, не можна розглядати поза економікою

та широким полем духовної і соціальної життєдіяльності людини та нації стосовно освіти, виховання, культури, науки, релігії, збереження інформаційного простору, національної ідентичності, свобод, прав і обов'язків, охорони здоров'я, соціального захисту і рівня добробуту, забезпечення гідних умов праці та відпочинку, занять фізкультурою, різними видами спорту. По-друге, ця сфера вимагає адекватної державної політики, суспільного впливу, спрямованих на відродження української нації зусиллями консолідації усіх громадян, політичних і громадських організацій навколо державних інтересів і соціогуманістичних цінностей, тобто впровадження національної ідеї України в усі сегменти і складові життя спільноти і людини в сучасному вимірі – етнокультурного, інтеграційного, цивілізаційного. Для забезпечення середовищеспроможності України конче потрібна **ідеологія державотворення** як нова соціогуманістична парадигма буття нації, сучасна світоглядна візія її відродження та збереження ідентичності. Кидання ослабленої нації в жорнова жорсткого ринку сильних світу цього – це вчинення нового гуманітарного злочину в ХХІ столітті за допомогою глобалізації та її інформаційних процесів зодноріднення.

За названих обставин, збереження національної тотожності титульного народу, який упродовж віків намагалися знищити за допомогою етно-лінгво-інтелектоциду, загарбань його територій, асиміляції та жорстоких заборон корінній нації мати власну державність, вимагає вивчати **УНІ** не лише як явище складної соціально-економічної, етнічної, культурно-мовної, релігійної, екологічної та іншої природи в духовно-інтелектуальному, феноменальному і вельми динамічному історичному контекстах, а й як *багатофакторну програму сучасного розвитку країни*, підвищення її суб'єктності, конкурентоспроможності, психокультурної стійкості. Отже, це потрібно не тільки для аналізу подій минулого, а й з огляду на плани дій уряду (незалежно від його партійної приналежності) щодо нинішньої практики етнодержавотворення, формування громадянського та інформаційного модерного суспільства, соціогуманістичної політики буття народу, творення економіки знань, чіткого окреслення загальнонаціональних стратегічних пріоритетів та інтересів. Словом, національна ідея – це не лише *програма дій на завтра*, освоєння і збереження набутків минулого, його історич-

них, традиційних інституцій, а й науково обґрунтовані, сконсолідовані, інноваційні та інтеграційні спрямування сучасників у світоглядному, мотиваційно-ціннісному та інших одухотворених просторово-часових вимірах. Звідси постає прийняття до реалізування інтеграційної стратегії розвитку України та її регіонів як сукупності способів і методів суспільного (економічного, політичного, соціального та ін.) управління групами (громадами) людей для цілеспрямування їх дій, учинків у напрямку втілення ознак УНІ всередині країни, що потребує збереження національної (етнічної, культурної, релігійної та іншої) ідентичності корінного народу як єдиного тіла, рідної мови нації, її культури в полі впливу потужних зовнішніх сил, які впродовж великого історичного періоду своїми різними зловмисними діями розмивали нашу іншність, дезінтегрували дух нації, загострили регіональний егоїзм, уможливили небезпеку федералізації. У підсумку сьогодні, нібито на науково обґрунтованих засадах, констатуються відмінності між Сходом і Заходом України, плодяться пустопорожні тексти і виголошуються промови, оминаючи питання національної безпеки, бідності народу, негативів, пов'язаних з міграційними процесами, проблематичним прищепленням юні ідеалів та норм українськості. А за такої загрозливої суспільної ситуації, кризи перехідної економіки, знеособлення буття людини мовиться лише про врахування кількох фундаментальних речей, передовсім – про узмістовлення соціогуманістичної стратегії як нової парадигми буття нації, що оптимально поєднує людино-націо-державоцентричність як усередині країни, так і співпрацю з європейським (світовим) товариством на засадах паритетного захисту людини і нації в постколоніальному часопросторі. Тоді явище інтеграції набуває бінарності не тільки стосовно внутрішнього (міжрегіонального) і зовнішнього (європейського, світового) векторів суспільного розвитку, а й щодо захисту *прав людини та національної ідентичності* кожного народу, зокрема – титульного. Я – українець, тому що народився в Україні – недостатній аргумент, якщо ти родився у військовому обозі загарбника і вимагаєш державного статусу його мови на колонізованій землі.

Бінарність трактування дискурсу “соціогуманістичний” стосується не тільки стану людини в суспільстві, а й існування соціуму в

системі *світових взаємовідносин*. Ілюзорним є захист прав людини, коли беззахисна її нація. Соціогуманізм насамперед має адекватно віддзеркалювати процеси у сфері міжнародних стосунків націй і прав людини як взаємодію таких двох основних та багатовекторних конструкцій цивілізації, як “соціум” і “гуманістичний”. Соціогуманістичний передбачає гуманізм людини і гуманістичний розвиток її нації (держави) як когнітивно значущим мовно-інформаційним простором і водночас природним середовищем, лише в яких особа може розмовляти, творити і розвиватися для свого народу та світу. З іншого боку, лише етнічні спільноти формують ментальні ознаки соціальних об'єднань людей, тоді як немоноетнічні, яким не притаманна певна національна специфіка сприйняття та інтерпретації навколишнього світу, форм і способів ставлення до навколишнього середовища, перманентності передавання традиційної інформації від покоління до покоління як основи тягlosti розвитку, не маючи достатньої критичної маси, можуть лише впливати на прояв тих чи інших ментально-національних характеристик, але не в стані їх генерувати.

Сучасні дії Німеччини, Франції, Англії щодо натуралізації іммігрантів, радикалізм норвезької трагедії свідчать про те, що політика мультикультуралізму, як і “все, що йде поза рамками нації, це, за пророчими словами Франка, або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеями раді би прикрити свої змагання до панування однієї нації над другою, або хоробрий сентименталізм фантастів, які раді би широкими “вселюдськими” фразами прикрити своє духовне відчуження від рідної нації”. Модерне фарисейство ідеології “руського мира”, в якому, за словами Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, “Росія використовує Московський Патріархат як інструмент для впливу на Україну”, її “креолізації” та маргіналізації українців, їх мови, зведення її до фольклору, пісень, але чомусь не богоугодної, особливо небезпечно. Неоімперський вогонь плавильного “котла” (який був привезений завойовником у військовому обозі ще царизмом) двох мов, “общей” історії, утиски прав представників і прочан УПЦ КП, нехтування культурно-релігійними традиціями України – все це безбожно освячується поза ідеологією розбудови українством своєї національної держави, Помісної церкви. І найстрашніше:

така Держава, така Церква ігнорується, а ще більше, гуманітарна політика бачиться у витисненні з інформаційного простору української мови, недопущенні відродження історичної правди, народної пам'яті, дискредитуванні національних символів, традицій, борців за волю України, за її героїв і достойників. Нас привчають до межового шпагату багатовекторності, чотириохконфесійності, двомовності, "общей" історії, але ніхто не турбується про збереження українськості як психокультурного феномену, не виявляє милосердя і каяття за її нівелювання.

Очевидно, що за таких обставин слід говорити не про окремі фрагменти "вдосконалення" чинної ГП, а про комплексну нову *соціогуманістичну парадигму буття* з акцентом на паритетний захист і людини, і нації. Сутність указаної парадигми надзвичайно широка: вона стосується творчо-пошукових, науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших життєво важливих видів інноваційної діяльності на рівні різних продуктивних результатів (не лише винаходів, нових проектів у техніці, а й творів літератури, музики, мистецтва, народних традицій і промислів) як реальних підвалин *сталого розвитку держав*, які сьогодні віднесені до розряду тих, котрі прагнуть підвищити свій статус через повноформатне функціонування питомих мов, систем національної освіти, науки, культури, творення своєї інтелектуальної власності, інформаційного простору, ментальності, традицій, святостей. Зрештою, хочуть розвиватися завдяки піднесенню національних почувань вільного народу, який, хоч із запізненням, усе ж правомірно прагне втрутитися у міжнародний розподіл інтелектуальної праці, бути активним суб'єктом світового освітнього, наукового прогресу, піднятися на вищий щабель розвитку з допомогою соціогуманістичної спрямованості інноваційного поступу, долучивши до його моделі наявні структури виробничої і соціальної сфер своєї та інших розвинених країн світу.

Отже, запропонована парадигма має глобальний вимір і водночас стосується будь-якого народу, який свого часу роз'єднував, завойовував та чинив інше імперське зло тим народам, котрі хотіли бути незалежними, але ще не усвідомив глибину заподіяного зла. Власне, з огляду на це, здавалось би, інституції міжнародного співтовариства повинні надати всім націям і народностям, які після по-

неволення виборили свободу, стали на шлях самостійного розвитку, *соціогуманістичні гарантії ренесансу та національної безпеки* стосовно їх державотворчих ідей, особливо за умов дедалі більших ризиків постколоніальної ностальгії і нових реваншистсько-імперських гасел. То ж відкриті листи президента сусідньої держави до українського народу – це втручання у його внутрішні справи, а не підмога втіленню його національної ідеї та справді утвердження нової соціогуманістичної парадигми буття, пов'язаного з комплексним відродження вільної людини та її вільної відповідальної нації.

Загальнонаціональна рекреаційність обстоюваної ідеології особливо важлива для етноінтелектоцидної, за Джеймсом Мейсом, України. Захисна ідеологія не лише гоїтиме глибокі рани денационалізації, а й вимагатиме від країни бути гідною людини, взаємно від останньої – бути достойною України. І тут духовно-інтелектуальні, культурологічні, освітні, знаннєво-інформаційні, моральні чинники *державотворення і захисту українців* є головними, адже саме вони сприяють утіленню як УНІ, так і справедливої, соціогуманістичної політики. Навчання молодого покоління, у тому числі патріотизму до УНІ, соціогуманізму, – це святе діло, що ніколи не пустує: як немає своєї ідеї, то її заповнюють чужою. Світ не турбує, що дитина, яка тільки-що навчилася ходити, не може змагатися на рівних з бігуном на довгі дистанції, навіть якщо її дурять трикольоровими забавками: "Україна: от Ужгорода до Сахалина". Нам не треба чужого, ми хочемо запанувати у своїй сторонці, але цьому заважає ентропія внутрішнього об'єднання, патріотичного націоцентризму і достойного представлення України за її межами. Однак не хочемо, аби вовк Крылова сприймався як імперський, котрий, ігноруючи зелену екологію та українотворчу ідеологію, щоденно погрожує ягнятку: "Ты уж виноват тем, что мне хочется кушать".

Не може штучно створена імперією так звана радянська людина далі нищити сакральні цінності корінної нації як частки здобутків світової культурної мозаїки. Натомість в інформаційному просторі з українців створюються вороги Росії, ксенофоби і націоналісти. З іншого боку, самими танцями, співами чи сосюрівськими закличками "Любіть Україну!" в умовах, коли інформація нівелює національні кордони, тут не зарадити і не поз-

бутися недоліків гомо советикуса, доморощених нуворишів чи фанатів засланих патріотів. Світ, зокрема країни старої Європи, ці питання не хвилюють, Україну черговий раз зраджують у її прагненні повернутися до своїх праджерел. До того ж зовнішня байдужість народного загалу підсилює внутрішню пасивність пронаціональної еліти.

На цьому тлі Україна не може розбудуватися без чітко сформованої **національної ідеї** як фундаменту державотворення в економічному і соціальному, культурному контекстах. Така ідея має не тільки виходити з соціогуманістичних засад стратегії розвитку країни, з нової парадигми буття нації, що оптимально поєднує морально-націє-державоцентричність як усередині країни, так і співпрацю з європейським співтовариством, а й ґрунтуватися на культурологічній основі, на імперативі паритетного захисту людини у форматі її нації, основних ознак цієї нації – власної землі, рідної мови, культури, Помісної Церкви і т. п. Імплементуючи ці висхідні засади у пострадянському просторі, маємо твердо пам'ятати мудрі настанови Махатми Ганді своїй нації, котра на той час шукала свій шлях виходу з-під панування імперського колоніалізму: “я повинен залишати всі вікна і двері відчиненими, я за те, аби звідусіль усі культури світу припливали до мого порогу, але нічого не може бути таким, що збиватиме мене з ніг і повинь zalиватиме мій дім”.

Широко відомий інший великий подвижник соціогуманізму Папа Римський Іван Павло II запропонував ідею “сім'ї” у міжнародних стосунках, за якою до найслабших ставляться з найбільшою любов'ю, а голоси сильних світу не мають морального права залишити безголосими постколоніальні народи (5 жовтня 1995 року під час його виступу в ООН з приводу святкування п'ятдесятиріччя цієї організації). Ні світ, ані Україна над ініціативою Папи, шкода, не застановилися. Але культура, мова, традиції, хоча і є надбанням нації, все ж належать усій цивілізації, слугують розвитку культур інших народів і націй. Рефлексія цього моменту притаманна сузір'ю великих соціогуманістів минулого і сьогодення, серед яких назвемо Вацлава Гавела. Саме це зробив Понтифік під час пастирського візиту до Києва, згадавши Володимира Мономаха: “Не дайте сильним світу цього запропастити людину”. Однак, якщо і далі проводитимемо залишкову гуманітарну, а не соціогуманістич-

ну політику буття націй, то й далі занепадатимуть цілі народи і народності, їх мови, культурні традиції, обряди, народні ремесла та етнічна ідентичність і довіллеспроможність.

Актуалізація інформаційно-просторової моделі розвитку національної держави, її євроінтеграційних намірів та розробки належної соціогуманістичної політики ставить на порядок денний нагальну потребу: опрацювати систему її ідеологічного забезпечення, яка ґрунтуватиметься на загальноукраїнських інтересах, котрі акумулюються такими сучасними складовими УНІ: **Україна – соборна, українська і гідна людини країна**. Причому соборність – це не тільки географія, а й реалізована здатність нації творити українську державу, наповнювати її добрими справами. Водночас українська Україна не означає підкинутого шовіністами гасла: “Україна лише для українців”. Звідси формулюється мета: розбудувати власну державу як *Дім нації*, як її рідну хату на суголосних духовно-культурних цінностях, патріотичних почуваннях та інтелектуальних кодах українського народу, на традиціях, нормах і правилах, притаманних його спільноті; на інноваційних засадах модернізації національної економіки, її перепрофілювання, модернізації та реструктуризації відповідно до нових завдань і національних інтересів. Названі компоненти – це всього лиш головні бренди довгого і відкритого списку факторів другого порядку, їх пріоритетів, ресурсів, інституцій, потрібних для реалізації того чи іншого складника УНІ, – фундаментального і насущного для повнокровної екзистенції українства.

Всі ці імперативи мали б бути віддзеркалені в сучасних складових УНІ та введені до державних програм високих урядових осіб, розвинуті в їх усних месиджах щодо зміцнення країни, її безпеки і сучасних викликів. Тоді про них почула б з їхніх вуст уся країна – без позірною лукавства та регіональної кон'юнктури, що мімікрується протиставленням і селекцією електорату (Львівщина – Донеччина), без хитринок сказаного на камеру і далеко не соціогуманістичних діянь поза нею. Натомість у китайців безпека, зокрема Рада безпеки ООН, стала, позначається одним ієрогліфом, що зображає будиночок, у якому при всіх урядах упевнено і безпечно сидить жінка. У наших політиків чинник УНІ у внутрішній та зовнішній політиці, у системі національної безпеки, консолідації нації, тяглості її розвитку,

в розвої оновлених соціогуманістичних взаємин, на жаль, не має сталого застосування.

У цьому аналітичному розрізі звернемо увагу на два моменти. По-перше, соціогуманістичність не зводиться до одноразової гуманітарної матеріальної допомоги, пов'язаної з різними природними катаклізмами (землетруси, паводки і т. ін.), з нераціональною діяльністю людини (біженці воєнних конфліктів, різні екологічні катастрофи, гуманітарна місія військових) чи з “секонд-хендівською гуманітаркою”. Все це паліативна допомога людям, котрі потрапили у матеріальні скрути, природні чи неприродні ситуації. Мовиться про сталий захист духовних і матеріальних цінностей титульних, корінних націй та народностей, їх традицій, мов, культур від зодноріднення не тільки невідворотними глобалізаційними впливами, а головню й асиміляційними діями неоколоніалістів, які інспірують в інформаційний, освітній, науковий, економічний та інші простори свої замисли. На жаль, в Україні для цього зловмисно і широко використовується явище, яке нами було названо інтелектуальним антиукраїнізмом, суть якого полягає у збереженні імперської семіотики, в намаганні ввести дві державні мови, написати “общую” історію, демонструвати фільми, насамперед дитячі, без перекладу українською, показово виступати у ВР російською, страшити федералізацією України.

В драматичні часи Незалежності, як не парадоксально, імперська семіотика поповнюється антиукраїнською семантикою та аксіологією. Відбувається цинічне зомбування інтелекту людей, їх душ, цінностей та свідомості через ідеологію “русского мира”, покриття нових територій “георгієвськими стрічками”, нібито бойовим червоним прапором Другої світової війни і т. ін. Служба Божа за загиблими у злочинній битві двох нелюдів відправляється в Харкові на фоні пам'ятника третьому. Не дивно, що на площі Рози Люксембург (?) так “важко встояти” пам'ятнику Незалежності України. Найстрашніше те, що це роблять чільні церковники та надто респектабельні “доброжелатели” від гуманітарної сфери, креативно, нібито дуже науково і по-демократичному, але, найголовніше, не духовно і не з любов'ю до збереження автентичності українців як єдиної нації, а значить і не соціогуманістично; навпаки, з далеким прицілом її остаточного розмиття, не визнання галичан українцями, “декомпозиції” України, її роз-

шматування та імперської асиміляції окремих регіонів. З позицій соціогуманізму і Європейської хартії регіональних мов, російську мову в Україні аж ніяк не можна зараховувати до регіональних, тому що вона, по-перше, має державний ареал свого розвитку в Росії; по-друге, їй і в Україні нічого не загрожує і, більше того, вона далі по-імперському пригнічує українську та інші справді регіональні – гагаузьку, мову кримчаків тощо. Саме українська мова скоро вимагатиме захисту, але чи це зрозуміє світ.

У нашому розумінні соціогуманістичний дискурс віддзеркалює бінарну парадигмальність, сутність якої полягає в паритетному підході до гармонізації прав і людини, і нації, їх захисту в адекватному, сприятливому для їх розвитку середовищі, у його якнайширшому інформаційно-мовному, світоглядному, національно-патріотичному, державотворчому, врешті, геополітичному, геостратегічному вимірах, а також у контексті потреб якнайшвидшого надання цій бінарності статусу світового морально-правового імперативу та міжнародної юрисдикції. Лише за такого комплексного підходу можна дотриматися універсальності принципу взаємодії стратегічно жорсткого культурно-етнічного каркасу кожної нації чи народності з гнучким, мобільним і щоденним його поповненням цивілізаційними досягненнями без шкоди їхній автентичності. Словом, консолідувати українську націю можна на основі етнічного і цивілізаційного, традиційного та інноваційного, власного і запозиченого та з позицій запропонованої нами нової соціогуманістичної парадигми буття нації. Паритетний захист і людини, і нації – альфа та омега цієї парадигми. Очевидно, йдеться не про імперсько-більшовицьку, так звану радянську, людину, котра не має нації, вулиці, адреси.

УНІ має обстоювати ідеологему: “Україна – соборна, українська і гідна людини”, на основі якої повинна бути створена доктрина розвитку всієї спільноти з новою соціогуманістичною ідеологією і політикою. Водночас у ній мають бути реально визначені ті ресурси, механізми, фактори та їх преференції, зрештою духовно-інтелектуальний когнітаріат як елітоформувальне ядро нації, як її провідна верства творення знань світового рівня для випереджального поступу та адекватності нації цій високій місії. УНІ покликана акумулювати не лише етнічні, національні, а й цивілізаційні

аспекти поступу. Зараз завоювання відбувається не тільки зброєю, а й засобами інтелектуальної власності, за допомогою потужних фінансових вливань, упровадження передових нанотехнологій, інспірування своєї ідеї в інформаційний простір сусіда, інженерії людських душ, шустеризації і т. ін. Інтелектуальне антиукраїнство – стає найнебезпечнішою зброєю розмиття національної ідентичності, що яскраво проявляється в намаганні написати не лишень “общую” історію, а й створити “спільні” підприємства, транспортно-газові системи, використати інтелектуальну власність, зросійщити інформаційний простір України.

У цьому контексті дедалі логічнішим бачиться тактичне робоче гасло як Мала ідея України: “**Знання, інформація і рух-діяння**”, яке саме і є тим прикладним соціогуманістичним інструментарієм, тією енергетикою Великої стратегічної УНІ, що взаємозалежно спрямовують сьогодні продуцентів лідерської інтелектуальної власності, енергію творчої і наукової молоді на інтенсивне використання нових знань, досягнень науки, інтелектуально-інноваційних чинників створення модерної національної держави та економіки, збільшення інвестицій у розвиток людини, її культури; на побудову інформаційного, громадянського й правового суспільства, збереження генофонду українського народу, його високої освіченості, креативності, духовності та моралі, на пізнання навколишнього світу, зменшення його ентропії та небезпек – внутрішніх і зовнішніх. Набуті знання – це своєрідна суспільно-інформаційна мембрана, що не допускає проникнення неправди, підвищує імунітет (опірність) людини проти її денационалізації та дезінтеграції і водночас підвищує довіклеспроможність нації у розвитку вітчизняної освіти, науки, культури, підприємництва, екології на шляху досягнення цивілізаційного поступу. Проголошена урядом модернізація економіки має відбуватися на інноваційній, новаторсько-інформаційній і культурологічній засадах. Знання, інформація – інструментарій реалізації складників Великої ідеї, яку не можна зводити до модернізації економіки, забуваючи інтелектуалізацію спільноти.

Принагідно зауважимо, що національна ідея кожного народу є не лише об’єднуючим месиджем, а й унікальним інтелектуальним капіталом, ефективність реалізації якого – маркер життя – духовного і матеріального усієї спільноти, її авторитету в світі сьогодні, а ще

більше – потенціал її майбутнього. Це – сенс буття кожної нації, її суспільне “хто Ми” і особисте “хто Я і навіщо”, а у підсумку – це те, що всі маємо робимо разом, аби далі, коли інтегруємося в глобалізований світ не залишитися в зруйнованому, зоднорідненому просторі такими, що їх Тарас Шевченко назвав “...і ми не ми, і я не я”, адже нічим не відрізнитимемося від інших. І тут найголовніший висновок: “Я є, бо є Ми”, тобто об’єднана однією ідеєю соціальна спільнота, яка зберегла відмінність своєї культури, мови, ментальності, обрядів, святинь. Є соборна нація як повноцінне, самодостатнє середовище, тоді є й інформаційний простір, який не гнітить, не розбалансовує це його, а відтак живочить національно свідому, цілісну людину й адекватна ідеологія українотворення та соціогуманістична політика.

За цих програмних умов майбутнє України бачиться не в ентропії (невизначеності спільноти, хаосі, безпорядку, маргіналізації та її креолізації), а в негентропії, в *гармонізації*: а) національних інтересів та загальноновизнаних фундаментальних принципів свободи, соціального і економічного добробуту, захисту прав і людини, і нації; б) ліберальної (в центрі – людина, вільна ринкова економіка) і націоналістичної (акцент на розвиток нації, патріотичної любові до неї) ідеологій і створення на основі такого поєднання нової сучасної парадигми суспільного розвитку – *соціогуманістичної*, яка комплексно і паритетно захищала б людину і націю як когнітивно бажане мовно-інформаційне, звукове, візуальне й одночасно природно-ексклюзивне середовище (тло, а відтак і часопростір) на обітованій землі корінного народу, що дав ім’я державі і поза межами якої він не має іншої території, де можна було б зберегти та розвивати свою національну ідентичність, ментальність, культуру. Вочевидь цій парадигмі конче потрібно надати не лише національний, а й міжнародний розголос і відповідне правове забезпечення.

Двадцятиріччя Української державності, яке відсвятковане надто скромно, вказало принаймні на три актуальні соціогуманістичні імперативи, що малодосліджені, однак повинні бути враховані у подальших наукових розробках комплексної Доктрини розвитку України та її регіонів. По-перше, інтеграційну стратегію розвитку регіонів не можна розглядати поза консолідуючими націю всеукраїнськими процесами, реалізацією української держав-

ницької ідеї та відповідним націєнтризмом як потужним мультиплікаційним і ренесансним вектором. По-друге, основними чинниками у наповненні такого вектора є творення нових знань, інтелектуального продукту як високоякісного духовно-культурологічного ресурсу для випереджувального розвитку реальної економіки (і не лише її) України, функціонування та захисту національного інформаційного простору, насиченість його вітчизняним доробком, який підносив би духовність, патріотизм, збільшував синергійний ефект державних зусиль українського соціуму, а не розколював його, врешті-решт, сприяв би внутрішній комунікації та поінформованості спільноти, поширенню загальнонаціональної мережі електронних бібліотек, доступність до інтернету та інших послуг, стимулював зміцнення внутрішньої та зовнішньої інтеграції.

По-третє, вибір Україною інноваційної моделі свого розвитку, наміри створити інформаційне суспільство, знанневоємну економіку, а не консервувати вичерпну сировинну модель, інтегруватися у світовий простір, посісти там гідне місце серед розвинених держав і не бути постачальником сировини, дешевої робочої сили – усе це, як і багато інших проектів високого *духовно-інтелектуального* рівня, навколо яких можна було б інтегрувати регіони і консолідувати націю, вимагають нових дієвих парадигм, ідей, думок, знань, ноу-хау, меседжів відповідальної та креативної частини українського народу – його еліт, незалежно від місця їх осілості, етнічного походження, партійності і т. ін. Попри те, лейтмотив тут один: без внутрішньої інтеграції нації, без її міжнародної підтримки за умов викликів глобалізації немає сталої зовнішньої.

У виборі вектора інтеграції Україні належить керуватися не територіальною подільністю на схід і захід, північ і південь, а домаганням створити *єдину громадянську націю*, яка у просторовому загальноукраїнському вимірі якнайшвидше соціалізувала б свою УНІ та повно долучилася б до здобутків світового співтовариства. Останнє передовсім стосується політичної еліти, дефіциту в її доробку стратегічних ідеологічних, соціогуманістичних напрацювань щодо супроводу державотворчих процесів, національно-патріотичних почувань та інших високодуховних характеристик, котрі цивілізований світ давно визнав як обов'язкові моральні імперативи якісного служіння своєму народові. Тому ми

є свідками не інтегрування до світових знань, упровадження новацій, передового досвіду і побудови відкритого громадянського суспільства, а багатовекторності, незрозумілої позаблоковості та хаосу; в нас не держава для людини, а навпаки, людина як матеріал для неї, тому точиться боротьба не за служіння народу, не за створення нової економіки знань, підвищення матеріального добробуту суспільного загалу (зменшення бідності, збільшення робочих місць), не за консенсус духовно-світоглядних вартостей народу, врешті, за цивілізаційний розвиток, а за найвищу державну посаду і політичне лідерство, за піар у ЗМІ для своєї персони, бренду кишенькової партії та збільшення регіонів її дислокації. В нас регіональна соціогуманістична політика ведеться не за підвищення рівня розвитку територій, громад, а точиться перманентна боротьба за електорат регіонів, не за їх ефективну інтеграцію у складі України, а за пошук відмінностей окремих регіонів, які буцімто непереборні, фатумні. І лише *національна еліта* (наукова, освітянська, менеджерська, художня, релігійна тощо) як духовно-інтелектуальна верхівка нації, ідеологічно озброєна УНІ, зможе відповідально і посилено взяти на себе розв'язання проблеми розробки інтеграційної стратегії розвитку як України, так і її регіонів на тривалий період. Визнання національної ідеї як суспільного договору між народом, владою і бізнесом гарантувало б не лише незворотність процесів духовного і національного відродження, а й усунуло б хитання у протилежні боки внутрішньої і зовнішньої політик України, надало б соціального магнетизму її справді новій соціогуманістичній доктрині у світі.

Розв'язання проблемних світоглядних моментів – надскладне завдання, позаяк у ньому національна еліта водночас виступає доброякісним (чи навпаки, деструктивним) суб'єктом, регіональним об'єктом і всеукраїнським предметом наукових пошуків *вектора стратегії суспільного розвитку*, значення котрого зростатиме за етапами поступу України у відносинах з сусідами та її входження в міжнародні інтеграційні структури, інституції чи глобалізовані простори. Зовнішні ж фактори завжди діють через внутрішні сили і ресурси, а без збігу їх внутрішніх спрямувань важко, а то й неможливо розраховувати на стабільний зовнішній вектор розвитку країни. Тут поки що не задіяні великі резерви громадських орга-

нізацій, народних ініціатив, каналів суспільного телебачення, освіти, єдиної Помісної церкви, патріотично налаштованих родин. Гіпотетично є підстави стверджувати, що цементуюча сила народу – це пошук *універсуму* УНІ, *синергії* загальнонаціональних інтересів і цінностей, які спроможні згуртувати спільноту, зробити її толерантною і перетворити у соціально-економічну, культурологічну матрицю, котра акумулюватиме розмаїття барв і регіональних специфік різних територій України як багатогранний **ексклюзив єдиної громадянської нації**, а відтак і як потужний потенціал духовного її розвитку на шляху використання і поповнення здобутків людства.

У цілому соціогуманістичний підхід до опрацювання інтеграційної стратегії розвитку української спільноти спрямовує на системне вивчення цілого комплексу чинників: економічних (виробнича та інноваційна діяльності, інвестиції і міжрегіональні зв'язки, нова інформаційна економіка, дохід і формування середнього класу, підвищення зайнятості тощо), соціальних (демографічна ситуація, соціальний захист, забезпеченість житлом, працею, охорона здоров'я, зниження рівня бідності т. ін.), духовно-інтелектуальних (освіта, наука, культура, духовні цінності, релігійні орієнтації, вітчизняна еліта, її фаховий рівень, націєдержавотворчі мотивації, інформаційні комунікації, мережі, історична пам'ять). Окрім цього, він вимагає від дослідників приділення значної уваги впливові навколишнього середовища та гармонійності взаємовідносин з природою (екологія, довкілля, національна спрямованість та органічність інформаційного простору, збереження пам'яток історико-культурної спадщини, забезпечення тяглості розвитку питомої мови, батьківських традицій, природного ландшафту територій тощо). Проте стан реальних досліджень не є адекватний цим вимогам. Якщо інноваційна модель України, її окремих регіонів ще певною мірою аналізується з позиції теорії і практики сталого розвитку економіки, її міжрегіональної інтеграції, екології, соціального стану людини, то фактори, які стосуються нової ідеології – захисту розвитку української нації, особливо в духовно-інтелектуальному, культурно-етнічному, соціально-психологічному, мовно-інформаційному, національно-ідейно-патріотичному вимірах, і надалі залишаються на маргінесі.

Повноформатна розбудова національної держави України вимагає негайного утвердження

власної комплексної концепції соціогуманітарної політики у системі нової парадигми буття нації, яка, акумулюючи напрацювання науковців, охоплювала б такі стратегічні напрямки національного, соціального і духовно сталого, розвитку: 1) ідеологію етнодержавотворення та відповідне духовно-інтелектуальне, соціогуманістичне її забезпечення; 2) систему формування національних еліт, стратегію розвитку освіти, науки та суспільного інтелекту як базових елементів інноваційної моделі української державності; 3) національний інформаційніший, масмедійний простори держави і вільну комунікацію зі світовим співтовариством; 4) розвиток рідної мови, культури, традицій і звичаїв, релігійної свободи титульного народу, створення об'єднаної Помісної Церкви, забезпечення вільного вибору церков національними меншинами, які становлять громадянську націю держави; 5) видавничу справу, свободу слова, розвиток вітчизняного кінематографу, мистецтва; 6) охорона здоров'я населення, природи та здорового способу життя; 7) розвиток людини як творчої особистості та збереження національної ідентичності, ментальності народу, його історичної пам'яті як запорук культурного розмаїття світу, піднесення його духовності, інтелектуалізації, гуманізації та елітаризації суспільних відносин, зміцнення міжетнічної та міжконфесійної толерантності; 8) соціально-економічний, житлово-комунальний, матеріально-гуманітарний та інший види соціального захисту, аби зменшити рівень бідності на тлі піднесення рівня людського розвитку і матеріального добробуту.

Підвищення духовності, імплементація соціогуманістичних цілей та змісту ідеології українотворення у свідомість спільноти є найвідповідальнішим у час глобалізації і водночас найскладнішим для реалізації напрямком регіональної політики держави, від якої залежать не лише оновлення економіки, а й формування, забезпечення цілісності та монолітності української громадянської нації. Запровадження такої політики може допомогти українцям усвідомити вагомість соціогуманістичних позитивів загальнонаціональної ідеології для зміцнення їх єдності, врешті зрозуміти істину: щоб зберегти себе як ексклюзивну цінність у світовому розмаїтті за умов посилення його зодноріднення, Україна з позиції **довкіллеспроможності** повинна бути одна, соборна і неподільна. Це, по-перше, стиму-

люватиме механізми практичного забезпечення консолідуючої дії УНІ з урахуванням етнокультурних специфік та суспільно-політичних орієнтацій окремих регіонів щодо оптимальності вибору преференцій сучасного розвитку, його інноваційно-модернізаційної складової, зрештою ідеологічного вектора стратегічного партнерства на загальнодержавному рівні суспільного повсякдення. По-друге, утвердить соціогуманістичні основи нової державної ідеології, її впровадження у справді широке суспільне середовище з усвідомленням кожним громадянином актуальності процесів державотворення і становлення нації як централізованої та євроорієнтованої. Україна, без сумніву, зможе посісти гідне місце у світовому часопросторі, якщо їй вдасться розвинути свій науково-технічний, соціально-економічний потенціали, досягнути єдності релігійних конфесій, тобто гармонізувати ті сфери духовно-культурної діяльності суспільства (людини, громад, етносів, нації), що безпосередньо стосуються ДП та його інформаційного контексту у взаємодоповненні з міжнародною підтримкою прав, свобод і соціальної справедливості у майбутньому.

АНОТАЦІЯ

Вовканич Степан Йосифович.

Духовно-інтелектуальний потенціал буття людини і нації: горизонти розвитку українськості.

Аналізується вузьке розуміння існуючої гуманітарної політики, її нездатність захистити національну ідентичність українства за умов посилення загроз окупації інформаційного простору та поширення патогенного впливу неоімперіалізму чужого слова на сфери вітчизняної освіти, науки, економіки, культури, соціального повсякдення. У цьому контексті обґрунтована нагальність широкого впровадження нової соціогуманістичної парадигми буття, обов'язковим духовно-моральним імперативом якої має стати в міжнародному масштабі бінарний захист і людини, і нації на всіх етапах їх відродження, формування власного духовно-інтелектуального потенціалу та важливість належної його оцінки в системі соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, екологічного та інших сегментів розвитку суспільства.

Ключові слова: Україна, нація, людина, державотворення, гуманітарна політика, соціогуманістична парадигма буття, бінарний захист людини і нації, українська національна ідея, інформаційний простір, оцінювання інформації, духовно-інтелектуальний потенціал.

АННОТАЦИЯ

Вовканыч Степан Иосифович.

Духовно-интеллектуальный потенциал бытия человека и нации: горизонты развития украинскости.

Анализируется узкое понимание существующей гуманитарной политики, ее неспособность защитить национальную идентичность украинцев в условиях усиления опасностей оккупации их информационного пространства и расширения патогенного влияния неоимпериализма чужого слова на сферы отечественной науки, образования, экономики, культуры, социальной обыденности. В этом контексте обоснована исключительная важность широкого внедрения новой социогуманистической парадигмы бытия, обязательным духовно-нравственным императивом которой должна стать в международном масштабе бинарная защита и человека, и нации на всех этапах их возрождения, формирования собственного духовно-интеллектуального потенциала и насущность соответствующей его оценки в системе социально-экономического, научно-технического, духовно-культурного, экологического и других сегментов развития общества.

Ключевые слова: Украина, нация, человек, государствосозидание, гуманитарная политика, социогуманистическая парадигма бытия, бинарная защита человека и нации, украинская национальная идея, информационное пространство, оценка информации, духовно-интеллектуальный потенциал.

ANNOTATION

Vovkanych Stepan.

Spiritual-Intellectual Potential of Human and Nation Being: Horizons of Development of Ukrainian Spiritual Culture.

The narrow understanding of existing humanitarian politics, its ability to protect national identity of Ukrainians in the conditions of strengthening the threads of occupation of information space and expansion the pathogenic influence of neo-imperialism of an alien word on the spheres of native education, science, economics, culture, and social daily life has been analyzed. The urgency of broad implementation of a new socio-humanistic paradigm of being, where the binary protection of both a human and a nation must become a compulsory spiritual-moral imperative in the international scale, forming spiritual-intellectual potential and importance of estimation in the system of social-economic, scientific-technical, spiritual-cultural, ecological, etc, has been substantiated.

Key words: Ukraine, nation, human, state creation, humanitarian politics, socio-humanistic paradigm of being, binary protection of human and nation, Ukrainian nation idea, information space, estimation of information, spiritual-intellectual potential.

Надійшла до редакції 21.11.2011.